МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів

Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «Корпоративні фінанси»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма здобуття освіти: __заочна__

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Оцінювання кредитних ризиків підприємства»

здобувачки ___Герус Ольги Олегівни___

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кудик Тетяна Олексіївна

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу: д.е.н., професор Терещенко О.О.

Київ 2025

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 65 сторінок, 20 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 52 найменувань, чотири додатки на чотирьох сторінках.

Оцінювання кредитних ризиків підприємства»

Об'єктом дослідження є процес оцінювання кредитних ризиків у ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон».

Предметом дослідження – механізми оцінювання кредитних ризиків підприємства в сучасних умовах господарювання.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу оцінювання кредитних ризиків підприємства з урахуванням сучасних економічних умов, специфіки діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання та вимог до підвищення фінансової стійкості й ефективності прийняття управлінських рішень. У відповідності до мети сформовано наступні *завдання* дослідження:

– дослідити економічну природу кредитних ризиків;
– визначити фактори, що впливають на імовірність виникнення кредитних ризиків підприємства;
– обґрунтувати методичні основи оцінки кредитних ризиків суб'єктів господарювання;
– охарактеризувати основні показники діяльності досліджуваного підприємства;
– провести оцінювання фінансового стану підприємства;
– проаналізувати та ідентифікувати кредитні ризики;
– розробити стратегію, направлену на мінімізацію кредитних ризиків підприємства;
– запропонувати напрямки зниження кредитних ризиків підприємства в умовах воєнного стану.

Практичне значення отриманих результатів. Результати, викладені у кваліфікаційній бакалаврській роботі щодо оцінки кредитних ризиків можуть бути застосовані у фінансово-економічній діяльності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», що дасть можливість скоротити касові розриви, налагодити співпрацю з дебіторами та оптимізувати формування грошових потоків підприємства.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2025.

Рік захисту роботи 2025.

Ключові слова: кредитний ризик, оцінка ризику позичальника, дискримінантні моделі оцінки ризику, фінансова стратегія, інтегральний показник фінансового стану

ЗМІСТ

ВСТУП…….

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА……

1.1. Економічна природа кредитних ризиків …….

1.2. Фактори, що впливають на імовірність виникнення кредитних ризиків підприємства…….

Методичні основи оцінки кредитних ризиків суб'єктів господарювання…….

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА……

2.1. Характеристика та основні показники діяльності досліджуваного підприємства…….

2.2. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства……

2.3. Аналіз та ідентифікація кредитних ризиків ……

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА……

3.1. Розробка фінансової стратегії, направленої на мінімізацію кредитних ризиків підприємства…….

3.2. Напрямки зниження кредитних ризиків підприємства в умовах воєнного стану ……

ВИСНОВКИ……..

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах нестабільності фінансових ринків, посилення конкуренції та підвищення вимог до фінансової стійкості, підприємства змушені ретельно управляти своїми ризиками, зокрема кредитними. Оцінювання кредитних ризиків дозволяє підприємствам своєчасно ідентифікувати потенційні загрози неповернення дебіторської заборгованості, невиконання зобов'язань контрагентами чи втрату фінансових ресурсів. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню фінансової безпеки, забезпеченню стабільності грошових потоків і підвищенню інвестиційної привабливості компанії.

Зростання обсягів кредитування, інтеграція у світову фінансову систему та вплив зовнішніх чинників, таких як військовий стан, економічні кризи чи політична нестабільність, ще більше актуалізують потребу в якісному оцінюванні кредитних ризиків. Наявність ефективної системи оцінювання дозволяє не лише знизити втрати від можливих кредитних збитків, а й оптимізувати структуру активів і пасивів, обґрунтовано ухвалювати управлінські рішення щодо фінансування, кредитування або співпраці з партнерами.

Отже, дослідження оцінювання кредитних ризиків підприємства має важливе практичне значення для підвищення ефективності управління фінансами, зміцнення конкурентних позицій на ринку та забезпечення довгострокової економічної стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінювання кредитних ризиків підприємства є важливою складовою ефективного фінансового управління та предметом активних наукових досліджень. Серед класичних підходів вагоме місце займає модель прогнозування банкрутства Е. Альтмана, яка залишається основою для оцінки кредитоспроможності підприємств. Значний внесок у розвиток теорії оцінювання ризиків зробили також Ф. Модільяні та М. Міллер, які обґрунтували залежність вартості підприємства від структури його капіталу і фінансових ризиків.

У сучасних умовах особлива увага приділяється застосуванню технології штучного інтелекту, що знаходить відображення у дослідженнях Т. Белла та Р. Бродскі, які розглядали використання нейронних мереж для прогнозування фінансової стійкості підприємств.

В українській науковій літературі вагомими є праці О. Терещенка, який запропонував інтегральні моделі оцінювання фінансового стану, що можуть застосовуватися і для аналізу кредитних ризиків.

Крім того, у сучасних дослідженнях акцентується увага на необхідності врахування галузевих особливостей та впливу зовнішніх економічних чинників. Таким чином, аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про поступову еволюцію підходів до оцінювання кредитних ризиків – від використання класичних фінансових коефіцієнтів до комплексного застосування інтелектуальних систем прогнозування та оцінки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу оцінювання кредитних ризиків підприємства з урахуванням сучасних економічних умов, специфіки діяльності досліджуваного суб’єкта господарювання та вимог до підвищення фінансової стійкості й ефективності прийняття управлінських рішень. У відповідності до мети сформовано наступні *завдання* дослідження:

– дослідити економічну природу кредитних ризиків;

– визначити фактори, що впливають на імовірність виникнення кредитних ризиків підприємства;

– обґрунтувати методичні основи оцінки кредитних ризиків суб’єктів господарювання;

– охарактеризувати основні показники діяльності досліджуваного підприємства;

– провести оцінювання фінансового стану підприємства;

– проаналізувати та ідентифікувати кредитні ризики;

– розробити стратегію, направлену на мінімізацію кредитних ризиків підприємства;

– запропонувати напрямки зниження кредитних ризиків підприємства в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання кредитних ризиків у ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон».

Предмет дослідження – механізми оцінювання кредитних ризиків підприємства в сучасних умовах господарювання.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано комплекс методів, зокрема: теоретичні методи аналізу та узагальнення для вивчення сутності та класифікації кредитних ризиків; економіко-статистичні методи для оцінювання рівня кредитного ризику підприємства; методи порівняльного аналізу для визначення ефективності різних підходів до управління ризиками; методи експертних оцінок для врахування якісних характеристик кредитоспроможності контрагентів; графічні методи для наочного представлення результатів аналізу.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Результати, викладені у кваліфікаційній бакалаврській роботі щодо оцінки кредитних ризиків можуть бути застосовані у фінансово-економічній діяльності підприємства, що дасть можливість скоротити касові розриви, налагодити співпрацю з дебіторами та оптимізувати формування грошових потоків підприємства.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів з питань оцінювання кредитних ризиків, законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють фінансову діяльність підприємств, аналітичні матеріали консалтингових і рейтингових агентств, статистичні дані Державної служби статистики України, офіційні фінансові звіти ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», а також результати аналітичних розрахунків автора, здійснених у процесі дослідження.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна природа кредитних ризиків

Кредитний ризик підприємства – це фінансовий ризик, пов'язаний з можливістю невиконання боржником своїх зобов'язань, що може призвести до втрат для кредитора. Згідно з визначенням Базельського комітету [50], кредитний ризик – це потенційна небезпека того, що позичальник або контрагент не виконає своїх обов'язків за домовленістю. Кредитний ризик можна вважати ризиком щодо формування доходів і капіталу, що виникає через неспроможність сторони, яка взяла на себе зобов'язання, виконати умови фінансової угоди. Іншими словами, це ризик втрати коштів унаслідок невиплати з боку позичальника або іншого контрагента за кредитною угодою.

Кредитний ризик проявляється у різних ситуаціях, де існують боргові зобов'язання. Сучасні наукові підходи до вивчення цього типу ризику поєднують якісний аналіз природи і причин виникнення дефолтів та кількісне моделювання ймовірності кредитних збитків.

Трактування кредитного ризику має певні особливості:

– відсутній єдиний підхід до визначення сутності поняття «кредитний ризик»;

– переважна більшість науковців при визначенні оперують поняттям дефолту позичальника або його нездатністю виконати умови кредитної угоди як єдиного його джерела. Це призводить до того, що з визначення виключаються фактори, що призводять до його появи, але не викликані дефолтом, насамперед, це стосується внутрішніх факторів ризику;

– при визначенні сутності кредитного ризику наводяться різні джерела його виникнення – кредитна операція, фінансова угода, кредитний договір тощо.

В аналізі ризику розрізняють:

– індивідуальний (одиничний) ризик;
– портфельний (сукупний) ризик.

Індивідуальний кредитний ризик стосується окремого контрагента і оцінюється через здатність цього позичальника виконати свої зобов'язання (кредитоспроможність.

Портфельний ризик виявляється на рівні всього портфеля заборгованостей і залежить від концентрації та диверсифікації активів: якщо у кредитному портфелі надто багато однотипних або пов'язаних між собою позичальників, загальний ризик зростає. Таким чином, кредитний ризик має комплексний характер, поєднуючи в собі ймовірність настання події (дефолту) та масштаб потенційних фінансових наслідків цієї події для підприємства.

До ключових характеристик кредитного ризику належать його імовірнісна природа, фінансовий вплив у разі реалізації, а також можливість системного поширення. Імовірнісна природа означає, що кожен кредит має певний рівень ймовірності невиконання зобов'язань (дефолту) позичальником. Ця ймовірність відображає кредитоспроможність боржника і може оцінюватися через кредитні рейтинги, скорингові бали тощо.

Кредитний ризик також характеризується можливістю ланцюгової реакції у фінансовій системі загалом і у діяльності конкретно взятого підприємства. Якщо дефолт одного значного позичальника здатен спричинити фінансові труднощі в інших пов'язаних суб'єктів, ризик набуває системного характеру. Так, дослідники відзначають, що у межах груп пов'язаних підприємств кредитний ризик має підвищений системний ефект: неплатоспроможність однієї ланки може породити ефект доміно для всієї групи. Автор роботи [51] виокремив три характерні риси кредитного ризику в корпоративних групах: високий системний ризик, ризик

взаємопов'язаних дефолтів та відстрочений прояв збитків (затримка виявлення повного розміру втрат).

Кредитний ризик підприємства можна оцінювати з позиції позичальника та, власне, кредитора (рис. 1.1)

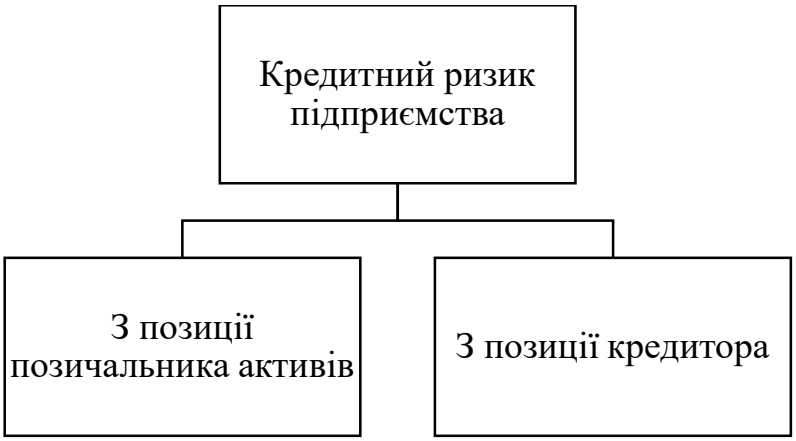

Рис. 1.1 – Сутнісне відображення кредитного ризику підприємства

Джерело: складено автором на основі [51]

Кредитний ризик підприємства – це ризик фінансових втрат, що виникає у зв'язку з невиконанням зобов'язань за кредитними договорами або через неспроможність контрагента здійснити очікувані платежі. Такий ризик може розглядатися з двох ключових позицій – з позиції підприємства як позичальника і з позиції банку або іншого кредитора.

З позиції позичальника кредитний ризик означає загрозу нездатності вчасно обслуговувати борг, що може призвести до штрафних санкцій, погіршення кредитної історії, втрати репутації та ускладнення майбутнього фінансування. Підприємство оцінює власну фінансову стійкість, здатність генерувати стабільні грошові потоки, ефективність управління активами і боргами. Така оцінка дозволяє приймати управлінські рішення щодо реструктуризації боргу, оптимізації структури капіталу, формування резервів і страхування ризиків.

З іншого боку, з позиції кредитора, кредитний ризик означає ймовірність того, що позичальник не виконає своїх фінансових зобов'язань. Підприємство здійснює оцінку кредитоспроможності позичальника, аналізує його фінансову звітність, прибутковість, ліквідність, наявність заставного забезпечення. Важливими інструментами виступають скорингові моделі, рейтингові системи,

оцінка ймовірності дефолту та розміру потенційних втрат. Крім того, кредитори проводять постійний моніторинг клієнта після надання кредиту.

Таким чином, кредитний ризик підприємства охоплює як внутрішні проблеми неплатоспроможності, так і зовнішню оцінку надійності з боку фінансових установ. Його ефективна оцінка та управління мають вирішальне значення як для забезпечення стабільності бізнесу самого підприємства, так і для збереження фінансової стійкості кредитора.

Кредитний ризик банку і кредитний ризик підприємства мають однакову природу, але відрізняються за позичальниками, найчастіше, формою кредитування та розміром позик. Наведемо відмінності кредитного ризику банку і підприємства (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика кредитного ризику банку та кредитного ризику підприємства

Критерій	Кредитний ризик банку	Кредитний ризик підприємства
Сутність ризику	Ризик неповернення наданих кредитів позичальникам	Ризик неспроможності вчасно погасити власні кредитні зобов’язання
Роль у відносинах	Кредитор (банк надає фінансові ресурси)	Позичальник (отримує фінансові ресурси)
Об'єкт управління	Портфель виданих кредитів	Власні боргові зобов’язання перед банками та іншими кредиторами
Інструменти управління	Кредитний скоринг, ліміти, застави, резервування, моніторинг	Фінансове планування, графіки платежів, реструктуризація боргу
Основна мета управління	Мінімізація втрат від дефолтів клієнтів	Забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості
Нормативне регулювання	Підпорядковується банківському нагляду (НБУ, Базельські угоди тощо)	Підпорядковується загальним принципам фінансової звітності та кредитних договорів
Вплив на діяльність	Безпосередньо впливає на прибуток та стабільність банківської системи	Впливає на кредитний рейтинг, фінансову незалежність, можливість залучення фінансування
Основне джерело ризику	Недостатня платоспроможність позичальників, порушення умов кредитування	Надмірне боргове навантаження, нестабільні доходи або ринкові умови

Методи оцінювання	Оцінка кредитоспроможності клієнта, аналіз ризику портфеля	Аналіз коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності, кредитний рейтинг

Джерело: складено автором на основі [31, 45, 51]

Ще одна важлива особливість – залежність ризику від кредитної історії боржника. Навіть за відсутності фактичного дефолту, погіршення фінансового стану позичальника або зниження його кредитного рейтингу підвищується рівень кредитного ризику для кредитора. Тому кредитний ризик має динамічний характер: він змінюється з часом під впливом нової інформації про боржника та економічних умов.

Причини кредитного ризику підприємства можуть бути як зовнішніми щодо підприємства, так і внутрішніми. До зовнішніх причин відносять загальноекономічні та ринкові чинники, що погіршують спроможність боржників виконувати зобов'язання. Серед них часто називають спад ділової активності та економічні кризи, які негативно впливають на фінансовий стан позичальників у цілому. Наприклад, рецесія в економіці або нестабільність кон'юнктури ринку можуть призвести до зниження доходів підприємців і населення, що ускладнює обслуговування взятих кредитів. Галузеві кризи (скажімо, криза в будівельній чи торговельній галузі) теж підвищують ризик неплатежів у відповідних секторах.

Окрім того, політичні та регуляторні чинники можуть стати причиною кредитного ризику: наприклад, зміна державної політики кредитування, введення мораторію на виплати або інші рішення влади здатні впливати на рівень дефолтів.

Внутрішні причини виникнення кредитних ризиків пов'язані з діяльністю самого підприємства-кредитора та його контрагентів. До них належать, з одного боку, прорахунки і недоліки у кредитній політиці та управлінні ризиками самого підприємства, а з іншого – індивідуальні характеристики позичальників. Наприклад, якщо компанія недостатньо ретельно оцінює кредитоспроможність своїх клієнтів і надає відстрочку платежу ненадійним покупцям, вона свідомо підвищує свій кредитний ризик. Відсутність ефективної системи аналізу та контролю за дебіторською заборгованістю є внутрішньою передумовою

збільшення проблемних боргів. Іншим внутрішнім чинником ризику є надмірна концентрація кредитів – коли значна частка продажів у кредит припадає на одного контрагента або на вузьку групу клієнтів, фінансові проблеми цього клієнта відобразяться на підприємстві. Такі ситуації виникають, коли підприємство залежить від одного великого покупця або позичальника: банкрутство цього ключового партнера може поставити під загрозу і фінансовий стан самого підприємства.

Кредитні ризики підприємства класифікуються за кількома критеріями, що допомагає краще розуміти їхню природу та обирати методи управління (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікація кредитного ризику за джерелом його походження

Група ризику	Вид ризику	Характеристика джерела
Зовнішні ризики	Макрорівень	
	Економічний	Падіння рівня життя, інфляційні процеси, криза
	Політичний	Політична нестабільність всередині країни та зовнішньополітичні проблеми
	Нормативно-правовий	Зміна вимог НБУ, недосконалість або несприятливі зміни законодавства
	Непередбачуваний	Пов'язаний з форс-мажорними ситуаціями
	Мезорівень	
	Фінансовий ризик	Фінансова неспроможність позичальника (гаранта, страховика) виконувати свої зобов'язання
	Ризик відповідальності	Небажання позичальника (гаранта, страховика) нести відповідальність за своїми зобов'язаннями
	Ризик забезпечення	Пошкодження чи знищення предмета застави, неможливість його реалізації
Внутрішні ризики	Мікрорівень	
	Управлінський ризик	Умисні помилки, зловживання персоналу банку
		Помилки персоналу через брак досвіду, професійності
		Методологічні та інформаційні порушення тощо

Джерело: за даними [7, с. 27-30; 14, с. 79-84]

У табл. 1.2 наведено класифікацію джерел кредитного ризику з урахуванням їхньої належності до зовнішніх або внутрішніх чинників, а також рівня впливу на діяльність – макро-, мезо- або мікрорівня. Такий підхід дозволяє структуровано

представити різноманітні ризикові фактори та забезпечити ефективну ідентифікацію потенційних загроз у сфері кредитування.

Зовнішні ризики охоплюють сукупність чинників, що не залежать від дій конкретного позичальника. На макрорівні виділено економічні, політичні, нормативно-правові та непередбачувані ризики. Економічний ризик пов'язаний із макрофінансовою нестабільністю, зниженням рівня життя населення, інфляційними процесами та кризами. Політичний ризик обумовлений внутрішньою або зовнішньою політичною нестабільністю. До нормативно-правових джерел ризику належать зміни у законодавстві та регуляторних вимогах, зокрема з боку Національного банку України. Непередбачувані ризики формуються під впливом форс-мажорних обставин.

На мезорівні зовнішні ризики представлені фінансовим ризиком, ризиком відповідальності та ризиком забезпечення. Фінансовий ризик полягає у неспроможності позичальника, гаранта або страхової компанії виконати свої зобов'язання. Ризик відповідальності виникає через небажання сторін брати на себе юридичні зобов'язання, навіть за наявності підписаних договорів. Ризик забезпечення пов'язаний з можливістю втрати або фізичного пошкодження предмета застави, а також з ускладненнями при його реалізації.

Внутрішні ризики мають здебільшого операційний характер і проявляються на мікрорівні. У табл. 1.2 вони згруповані в межах управлінського ризику, що включає умисні дії працівників банку, наприклад, зловживання або шахрайство, а також помилки, зумовлені браком професійного досвіду. До внутрішніх джерел також належать методологічні та інформаційні порушення, що можуть виникати через недосконалість управлінських процесів, систем аналізу або обмежений доступ до надійної інформації.

1.2. Фактори, що впливають на імовірність виникнення кредитних ризиків підприємства

Імовірність виникнення кредитного ризику підприємства обумовлюється комплексом екзогенних та ендогенних факторів, які впливають на його здатність своєчасно та повністю виконувати зобов'язання перед кредиторами.

Екзогенні фактори, що впливають на кредитні ризики підприємства, охоплюють широке коло зовнішніх умов, які підприємство не може контролювати, проте має враховувати при плануванні своєї фінансової стратегії. Ці фактори здатні безпосередньо або опосередковано впливати на здатність підприємства виконувати свої кредитні зобов'язання, що підвищує або знижує рівень кредитного ризику [32].

По-перше, макроекономічна ситуація в країні є ключовим екзогенним фактором. Зростання інфляції призводить до знецінення доходів підприємства та підвищення витрат, що може ускладнити обслуговування кредитів. Високі облікові ставки центрального банку впливають на подорожчання позикових коштів, зменшуючи доступність фінансування. Нестабільність валютного курсу особливо ризикована для підприємств, що мають валютні зобов'язання або ведуть зовнішньоекономічну діяльність. Уповільнення економічного зростання чи рецесія зменшують купівельну спроможність населення та попит на продукцію підприємства, що може знизити його виручку та прибутковість [4].

По-друге, політичні та регуляторні фактори також мають вагомий вплив. Політична нестабільність, військові дії чи зміна уряду часто супроводжуються змінами у фіскальній, податковій та кредитній політиці держави. Несподівані законодавчі ініціативи, нові вимоги до звітності або зміни в системі оподаткування можуть створити додаткове фінансове навантаження на бізнес. Надмірне державне регулювання або непрозорі механізми ліцензування можуть обмежити доступ до нових ринків або ускладнити операційну діяльність [5].

По-третє, зовнішньоекономічні та глобальні процеси суттєво впливають на рівень кредитного ризику. Зміни у світових цінах на сировину, нафту, газ чи метали впливають на витрати підприємства та конкурентоспроможність продукції. Введення торгових санкцій, мит або обмежень на експорт/імпорт можуть різко обмежити ринки збуту або доступ до необхідних ресурсів. Глобальні економічні

кризи, банківські потрясіння або порушення логістичних ланцюгів (як це сталося під час пандемії COVID-19), воєнні дії можуть призвести до раптових втрат доходів, перебоїв у постачанні та зриву контрактних зобов'язань.

Варто виділити форс-мажорні обставини, як-от природні катастрофи, епідемії, терористичні акти або військові конфлікти. Такі події мають негайний і часто непередбачуваний вплив на діяльність підприємства: зупинка виробництва, евакуація персоналу, втрата майна або порушення ділових зв'язків можуть призвести до неплатоспроможності та значного зростання кредитного ризику [51].

У сучасних умовах господарювання роль системи управління ризиками, зокрема кредитного ризику, істотно зростає, що обумовлено як зростаючою складністю фінансових відносин, так і підвищеною мінливістю зовнішнього середовища. Своєчасна ідентифікація екзогенних факторів дозволяє підприємству не лише підготуватися до можливих негативних наслідків, а й розробити ефективні інструменти адаптації. Зокрема, варто наголосити на важливості регулярного моніторингу макроекономічних показників, таких як ВВП, індекс споживчих цін, облікова ставка, динаміка валютного курсу. Це дає змогу прогнозувати вплив змін на витрати обслуговування боргу та платоспроможність підприємства.

Також важливим напрямом є оцінка політико-правового середовища. Наприклад, в умовах воєнного стану чи під час реалізації реформ податкової системи виникають нові законодавчі ризики, що безпосередньо впливають на фінансову стабільність підприємства. Зміни у митному регулюванні або валютному контролі можуть ускладнити імпорт обладнання чи сировини, що, своєю чергою, впливає на виконання виробничих програм та реалізацію продукції.

Важливо також враховувати фактори репутаційного характеру, що випливають із зовнішнього середовища. У разі негативної інформації в ЗМІ або громадському просторі щодо підприємства (наприклад, звинувачення у порушеннях екологічних норм чи прав працівників) можуть виникнути ускладнення у співпраці з банками або інвесторами, навіть якщо фінансові показники залишаються прийнятними.

Підприємства, залучені до глобальних ланцюгів поставок, мають враховувати політичну ситуацію в країнах-контрагентах, дотримання норм міжнародного права, ризики зміни торговельних режимів або валютних обмежень. Наприклад, санкційна політика щодо окремих країн чи банківських установ може призвести до блокування розрахунків або розірвання контрактів.

Таким чином, екзогенні фактори формують ризикове середовище, в якому функціонує підприємство. Їх своєчасна ідентифікація та врахування є важливим елементом системи управління ризиками, особливо при прийнятті рішень щодо залучення кредитних ресурсів.

Більшість науковців, І. Джулай [9], В. Міщенко [31], Л. Слобода [45] розподіляють фактори, які впливають на індивідуальний кредитний ризик, на зовнішні та внутрішні.

Узагальнюючи їх розробки, визначено, що фактори, які мають зовнішній характер, перебувають за межами контролю з боку суб'єкта. Кредитор не може бути впевненим щодо результатів майбутніх подій, що можуть вплинути на нього, та часу їх виникнення.

Ендогенні фактори, які впливають на кредитні ризики підприємства, пов'язані з внутрішнім середовищем підприємства та залежать від його організаційної структури, фінансового стану, ефективності управління та господарської діяльності загалом. На відміну від екзогенних, ці чинники можуть бути оцінені, контрольовані і змінені самим підприємством з метою зниження кредитного ризику [4].

Одним із головних ендогенних факторів є структура та динаміка фінансових показників підприємства. Зокрема, рівень платоспроможності, ліквідності, прибутковості, обсяг заборгованості, співвідношення власного і позикового капіталу прямо впливають на здатність підприємства виконувати кредитні зобов'язання. Наприклад, високий рівень короткострокової заборгованості при низькому рівні ліквідних активів підвищує ризик прострочення платежів.

Важливе значення має якість внутрішньої системи управління підприємством. Неефективне стратегічне або фінансове планування, слабкий

контроль за витратами, відсутність системи управління ризиками призводять до погіршення фінансового результату та зростання ймовірності дефолту. Низький рівень кваліфікації управлінського персоналу або часта зміна керівництва також можуть бути ознаками нестабільності, що негативно впливає на оцінку кредитного ризику [1].

Стан операційної діяльності підприємства, зокрема ефективність виробництва, рівень продуктивності праці, рентабельність основної діяльності, також є суттєвими ендогенними чинниками. Якщо підприємство неефективно використовує ресурси або має низьку конкурентоспроможність, його дохідність знижується, що ускладнює обслуговування боргових зобов'язань [39].

Крім того, на кредитний ризик впливають організаційно-правова форма підприємства, корпоративна культура, наявність внутрішньої звітності та прозорість фінансової інформації. Наприклад, підприємства з обмеженим доступом до інформації або фінансовою звітністю щодо якої не проводиться аудит зазвичай вважаються більш ризикованими для кредиторів [50].

Фактори, що мають внутрішній характер, можуть бути пов'язані з помилками персоналу, допущеними в ході оформлення кредитної документації та при оцінці кредитоспроможності позичальника, порушеннями посадових інструкцій і помилками, закладеними в самих правилах кредитування. Внутрішні фактори залежать від кредитної діяльності суб'єкта господарювання, відображають його кредитну політику і включають: неправильну оцінку ризиків, пов'язаних з позичальником; порушення принципів кредитування; відсутність належного контролю за процесом кредитування; помилки в юридичному оформленні кредитних угод; неефективні дії та шахрайство персоналу та ін.

З іншого боку, внутрішнє середовище (ендогенні фактори) дає підприємству більше можливостей для активного управління ризиками. Забезпечення належного рівня ліквідності, дотримання принципів фінансової дисципліни та підвищення ефективності операційної діяльності сприяє зміцненню довіри з боку кредиторів та інвесторів. Раціональна структура балансу, що передбачає оптимальне

співвідношення між власним і залученим капіталом, є запорукою стабільного фінансового розвитку.

Крім того, особливу увагу слід приділити впровадженню системи управління ризиками, яка базується на принципах ідентифікації, оцінки, моніторингу та реагування на ризики. Створення внутрішніх регламентів, контрольних процедур, системи внутрішнього аудиту дає змогу виявляти слабкі місця у фінансовому управлінні та оперативно реагувати на потенційні загрози.

Кваліфікація персоналу, його доброчесність та професійна відповідальність прямо впливають на надійність усієї системи управління фінансами. Ризики, пов'язані з людським фактором – такі як зловживання, службові недбальства, недостатня кваліфікація – можуть мати критичні наслідки для фінансової стабільності підприємства, особливо в умовах високого боргового навантаження. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває постійне навчання та підвищення кваліфікації працівників, розробка програм комплаєнсу, мотивація до дотримання етичних норм і стандартів фінансової звітності.

Зміцнення корпоративної культури, яка передбачає прозорість, відповідальність та орієнтацію на довгострокову фінансову стабільність, є додатковим чинником зниження кредитного ризику. Підприємства, які ведуть відкриту політику щодо своєї фінансової звітності, проходять незалежний аудит, регулярно оновлюють інформацію для кредиторів, отримують вищі кредитні рейтинги і, відповідно, кращі умови кредитування.

Отже, аналіз ендогенних факторів дозволяє комплексно оцінити внутрішню здатність підприємства до виконання зобов'язань і є важливою складовою оцінки кредитоспроможності позичальника.

Таким чином, ефективне управління кредитними ризиками потребує комплексного підходу, який враховує як неконтрольовані екзогенні чинники, так і ті, що можуть бути змінені чи мінімізовані через внутрішню політику підприємства. Аналіз і взаємозв'язок цих факторів є основою для формування стійкої фінансової стратегії та забезпечення належного рівня кредитоспроможності.

1.3. Методичні основи оцінки кредитних ризиків суб’єктів господарювання

Оцінка кредитоспроможності позичальника – це важливий етап процесу кредитування, який передбачає визначення ринкових позицій, структури капіталу, прибутковості підприємства та його здатності повертати позику у встановлений термін.

Виходячи з правового трактування, кредитоспроможність – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки.

Нині у банках України застосовується доволі широкий спектр методик визначення кредитоспроможності, тобто спроможності позичальника при конкретних умовах кредитування в повному обсязі та у визначений кредитною угодою термін розрахуватись за своїми борговими зобов'язаннями. Кожний банк розробляє власну систему оцінки, враховуючи певні особливості кредитної політики, технологічний потенціал, спеціалізацію, конкретні умови кредитного договору тощо. Методики оцінки кредитоспроможності позичальників відображаються у внутрішньобанківських документах.

Згідно постанови НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» №351 від 30.06.16 р. [41] визначено методику оцінки фінансового стану позичальників-юридичних осіб шляхом застосування математичної моделі для розрахунків показника їх платоспроможності. Положення є кодифікованим документом, що передбачає використання єдиних підходів до оцінки активних

операцій, а зокрема: кредитів, коштів у банках, дебіторської заборгованості, цінних паперів, фінансових зобов'язань .

Варто зазначити, що відповідно з Положенням НБУ, банк здійснює оцінку фінансового стану позичальника, шляхом розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи.

Банк розраховує інтегральний показник із застосуванням логістичної моделі (далі – логістична модель) за такою формулою:

$$= \beta_0 + t=1n\beta ixi \quad (1.1)$$

де Z – інтегральний показник;

– показники, що визначаються на підставі фінансових коефіцієнтів, розрахованих за даними фінансової звітності боржника – юридичної особи, з урахуванням установлених Національним банком діапазонів для кожного фінансового показника;

β_i – коефіцієнти логістичної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості показників;

β_0 – вільний член логістичної моделі, значення якого актуалізується Національним банком.

Величини x_i, β_0, βi – щороку актуалізуються Національним банком на підставі даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб. Банк для актуалізації логістичної моделі подає до Національного банку дані про класифікацію боржників – юридичних осіб, а також дані їх фінансової звітності, за формою та в строки, установлені Національним банком.

Положення передбачає відмінні моделі розрахунку інтегрального показника боржника для підприємств різних видів економічної діяльності, відтак, для прикладу наведено розрахунок інтегрального показника для великих і середніх підприємств (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Моделі розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи для великого та середнього підприємства

№ з/п	Групи видів економічної діяльності	Моделі
	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А	$\cdot X_5 + 0{,}529 \cdot X_8 + 0{,}362 \times X_9 +$

Продовження таблиці 1.3

	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції B, C, F	$\cdot$ $\cdot$
	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів: секція G	$\cdot$
	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	$\cdot X_4 + 0{,}596 \cdot X_6 + 0{,}610 \times X_8 +$
	Інші: секції D, E, H, I, J, K, L,	$\cdot X_2 + 0{,}833 \cdot X_5 + 0{,}523 \times X_6 +$

Банк розраховує інтегральний показник кредитоспроможності із урахуванням пояснень щодо визначення моделі розрахунку інтегрального показника боржника - юридичної особи, наведених у табл. 1.3, виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого або середнього та виду його економічної діяльності.

Модель розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи визначається не рідше ніж один раз на рік, виходячи з максимального значення питомої ваги доходу від певного виду діяльності (у процентах) у загальному обсязі чистого доходу (виручки), отриманого від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Фінансові коефіцієнти визначаються на підставі даних фінансової звітності позичальника за останній звітний період (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 Розрахунок фінансових коефіцієнтів, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи

№ з/п	Фінансовий показник	Характеристика	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку
	- показники капіталу	Частка капіталу в балансі підприємства	Власний капітал /Валюта балансу (актив)	ф. 1 р. 1495 гр. 4 /ф. 1 р. 1300 гр. 4

Продовження таблиці 1.4

	- показник поточної ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов	Поточні активи/Поточні зобов'язання і забезпечення	ф. 1 р. 1195 гр /ф. 1 р. 1695 гр

		ов'язання за рахунок поточних активів		
	- показники покриття боргу чистим доходом	Спроможність обслуговування боргу доходами від осн	Чисті короткострокові та довгострокові зобов'язання/Чистий	ф.1р.1510+р.1500+р.1610

		ов н ог о ви д у ді ял ьн ос ті	до хі ді ві д ре ал із ов ан ої п ро д ук ці ї (з ар о бл ен и х ст ра хо ви х п ре мі й)	- р . 1 1 6 5 п р / ф . 2 р . 2 0 0 0 + р . 2 0 1 0 п р
	- показники частки неопераційних елементів балансу	Ч ас тк а ак ти ві в, як а не м ає п ря м ог	Н ео пе ра ці й ні ак ти ви /В ал ю та ба ла нс	ф . 1 р . 1 0 0 0 + р . 1 0 3 0 +

		о відношення до операційної діяльності підприємства	у (актив	р. 1035 + р. 1040 + р. 1045 + р. 1050 + р. 1090 + р. 1155 + р. 1160 + р.

				1 1 9 0 г р / ф . 1 р . 1 3 0 0 г р
	- показники оборотності поточних активів	Періодповногооборотупоточнихактивів	Поточніактиви/Чистийдохідвідреалізованоїпродукції	ф . 1 р . 1 9 5 г р . 4 х / ф . 2 р . 2 0 0 0 +

			(зароблених страхових премій)	р.2010 гр
	- показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації	Спроможність фінансування неопераційних витрат операційних	Фінансовий результат від операційної діяльності до виражування	ф.2 р.2190-р.2195+р.2515 гр / ф.2 р.2

		прибуткомдо вирахуванням амортизації	амортизації/Чистіфінансові витрати	250-р20гр
	- показники покриття фінансових витрат валовим прибутком	Спроможність фінансувати фінансові витрати валови	Валовий прибуток (збиток)/Чистіфінансові витр	ф.2р.2090-р.2095гр/ф.2р.2

		м п р и б ут ко м	ат и	2 5 0 - р . 2 2 2 0 г р

Джерело: за даними [41]

Діапазони та розрахунок фінансових коефіцієнтів, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи наведено в Додатку А.

Банк до боржника – юридичної особи, який належить до групи юридичних осіб під спільним контролем, застосовує коригуючі фактори в такий спосіб та в такій послідовності [41]:

1) коригує клас групи юридичних осіб під спільним контролем, визначений на підставі розрахунку інтегрального показника фінансового стану, з урахуванням факторів, визначених у розділі XVII Положення, які застосовуються до групи;

2) коригує клас боржника – юридичної особи з урахуванням фактора його належності до групи юридичних осіб під спільним контролем;

3) коригує клас боржника – юридичної особи з урахуванням факторів, визначених у розділах XVII та XVIII Положення, на які не впливає належність такого боржника до групи юридичних осіб під спільним контролем;

4) коригує клас боржника – юридичної особи на інші коригуючі фактори, визначені в пункті 59 розділу IV Положення.

Банк у разі наявності в боржника – юридичної особи, який належить до групи юридичних осіб під спільним контролем/групи пов’язаних контрагентів,

коригуючих факторів, що відповідають різним класам, відносить такого боржника до нижчого класу.

У зарубіжних країнах з розвиненою ринковою економікою банки застосовують досить складну систему показників для оцінки кредитоспроможності клієнтів. Вона диференційована залежно від характеру позичальника (фірма, приватна особа, вид діяльності) та від періодичності і розміру грошових надходжень на рахунки підприємства. Узагальнення кількісних та якісних характеристик позичальника здійснюється за допомогою наступних моделей комплексного аналізу [8, с. 290-293]: «правило п’яти Сі» (Character –репутація позичальника; Capital – капітал, майно; Capacity – фінансові можливості; Collateral – забезпечення; Conditions – загальні економічні умови), PARTS, CAMPARI,

Порівняльна характеристика критеріїв оцінки фінансового стану позичальника на основі моделей комплексного аналізу представлено у табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Порівняльна характеристика критеріїв оцінки фінансового стану позичальника на основі моделей комплексного аналізу

Кр	Система оцінок					
					Система	
Репу						
Д						
Загра						
Забез						
К						

Фіна						
Екс						
Мо						
Сб						
Вин						
До						
М						
Т						

Джерело: складено автором на основі [8, с. 290-293]

Інформацію для проведення оцінки кредитоспроможності можна розподілити на три групи: інформація, що отримана безпосередньо від клієнта, внутрішньобанківська інформація та зовнішня інформація.

Основна мета аналізу документів для одержання банківського кредиту – визначити здатність і готовність позичальника повернути кредит у встановлений строк й у повному обсязі.

Використання банками зазначених моделей оцінки кредитоспроможності позичальника дозволяє скоротити час аналізу кредитних заявок і бізнес-планів та термін прийняття кредиторами рішення щодо надання кредиту.

РОЗДІЛ 2
ОЦІНКА КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1. Характеристика та основні показники діяльності підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Ювелірна фабрика «Моріон» (ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон») є зареєстрованим суб'єктом господарської діяльності в Україні, що функціонує у відповідності до чинного законодавства та здійснює діяльність у сфері виробництва та реалізації ювелірної продукції.

Повна назва: Товариство з обмеженою відповідальністю «Ювелірна фабрика «Моріон».

Код ЄДРПОУ: 39882567

Організаційно-правова форма: Товариство з обмеженою відповідальністю

Дата реєстрації: 08.07.2015

Місцезнаходження: м. Київ, вул. Голосіївська

Керівник: Андрощук Олександр Олексійович

Статутний капітал: 300 тис. грн

Основним видом діяльності підприємства є виробництво ювелірних і подібних виробів (КВЕД 32.12). Додатково компанія займається оптовою торгівлею годинниками та ювелірними виробами (46.48), іншими товарами господарського призначення (46.49), а також надає послуги з ремонту годинників і ювелірних виробів (95.25).

ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» спеціалізується на виготовленні ювелірних виробів з дорогоцінних металів та каміння, оптовій дистрибуції продукції власного виробництва та обслуговуванні ювелірних виробів.

Протягом років ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» зберігала стабільне зростання, розширюючи асортимент продукції та вдосконалюючи технології виробництва. Зокрема, підприємство впроваджувало нові дизайнерські рішення,

що дозволяло залучати нових клієнтів. Успішна діяльність компанії засвідчує її репутацію як надійного виробника ювелірних виробів, що відповідають сучасним стандартам якості та дизайну. З приходом нових технологій та інвестицій ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» продовжує розвиватися, прагнучи стати лідером у своєму сегменті на українському ринку.

Вся діяльність підприємства відповідає вимогам комплаєнсу, що дозволяє підтримувати прозорість та етичність бізнес-процесів. Компанія активно використовує методи OSINT та due diligence для моніторингу ринку та управління ризиками, що надає їй додаткові конкурентні переваги.

Організаційна структура підприємства побудована відповідно до функціонального принципу, який дозволяє ефективно реалізовувати операційну, фінансову та логістичну діяльність компанії. Управління підприємством здійснюється директором, який відповідає за стратегічне планування, контроль та координацію діяльності всіх підрозділів.

Основні функціональні підрозділи підприємства виконують такі завдання:

- виготовлення ювелірної продукції;
- закупівля сировини та матеріалів;
- ведення договірної роботи з партнерами;
- облік і фінансовий аналіз;
- логістика та організація доставки.

Наявність статутного капіталу у розмірі 300 тис. грн створює фінансову основу для стабільного функціонування підприємства. На ринку ювелірних виробів ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» позиціонує себе як надійний вітчизняний виробник і постачальник, що активно співпрацює як з оптовими покупцями, так і з роздрібними мережами.

Підприємство має функціональну організаційну структуру управління. Даний тип структури управління передбачає поділ підприємства на підрозділи за основними функціями: виробництво, збут, фінанси, кадри тощо.

Особливість цієї структури полягає в тому, що кожен підрозділ виконує

свою спеціалізовану функцію, і підпорядковується керівнику, який є експертом саме у цьому напрямку. Наприклад, фінансовий відділ підпорядковується фінансовому директору, виробничий – директору з виробництва і т.д.

Це дозволяє підвищити професіоналізм в управлінні, зменшити дублювання обов'язків та покращити координацію в межах кожної функції. Але водночас можуть виникати труднощі з координацією між підрозділами, бо кожен з них зосереджений на своїх цілях, а не на загальному результаті компанії.

Організаційна структура ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» представлено на рис. 2.1.

Рисунок 2.1 – Функціональна структура управління ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

Функціональна організаційна структура управління ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» – це тип побудови управління, за якого підприємство поділяється на відділи відповідно до основних функцій, які виконуються в процесі його діяльності. Це означає, що існуючі окремі відділи і їх керівники відповідають за фінанси, збут, закупівлі, логістику та інші сфери. Основна особливість цієї структури полягає в тому, що кожен підрозділ спеціалізується на своїй функції і підпорядковується керівнику, який є експертом саме в цій галузі.

Така структура дає змогу досягти високого рівня професіоналізму в межах кожного напряму, оскільки фахівці зосереджуються на вузькому колі завдань. Це сприяє чіткому розподілу обов'язків, підвищенню якості прийняття рішень та ефективному використанню ресурсів.

Проте, поряд з перевагами, функціональна структура має і певні недоліки. Найголовніший з них – це слабка координація між окремими підрозділами. Оскільки кожен відділ зосереджений на своїх власних цілях, може виникати ситуація, коли загальна стратегія підприємства не є пріоритетом. Крім того, в умовах динамічного середовища або реалізації нових проєктів така структура може бути занадто жорсткою, оскільки прийняття рішень, що потребують участі кількох підрозділів, може бути повільним і неузгодженим.

Загалом, функціональна організаційна структура є ефективною для ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», що працює у мінливому ринковому середовищі і потребує чіткої організації роботи за функціональними напрямами. Дана структура забезпечує професійний підхід виконавців щодо своїх обов'язків, контроль і порядок, але вимагає добре налагодженого механізму внутрішньої комунікації для досягнення цілісності управління.

Розглянемо основні показники діяльності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» та внесемо дані до табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники діяльності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, +/-			Темп зростання (зниження), %		
				2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	6074,5	9517,1	10785	3442,60	1267,90	4710,50	156,67	113,32	177,55
Чисельність промислово-виробничого персоналу, осіб	34	34	37	0,00	3,00	3,00	100,00	108,82	108,82
Продуктивність праці на одного працівника ПВП, тис. грн./особу	178,7	279,9	291,5	101,25	11,57	112,82	156,67	104,13	163,15
Середньорічна вартість основних	642	660	704	17,75	44,15	61,90	102,76	106,69	109,64

фондів, тис. грн.									

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Фондовіддача, грн/грн	9,5	14,4	15,3	4,96	0,90	5,86	152,46	106,22	161,93
Власний капітал, тис. грн	3049,7	3321,9	4167,4	272,20	845,50	1117,70	108,93	125,45	136,65
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	5189,3	8434,6	9386,2	3245,30	951,60	4196,90	162,54	111,28	180,88
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн	0,85	0,89	0,87	0,03	-0,02	0,02	103,74	98,20	101,88
Валовий прибуток (збиток), тис. грн	885,2	1082,5	1398,8	197,30	316,30	513,60	122,29	129,22	158,02
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	232,2	272,2	255,5	40,00	-16,70	23,30	117,23	93,86	110,03

Аналіз, представлений у табл. 2.1, свідчить про те, що підприємство продемонструвало позитивну динаміку більшості ключових фінансово-економічних показників, що говорить про загальне зростання масштабів діяльності та ефективності використання трудових ресурсів.

Насамперед, відзначимо суттєве зростання чистого доходу від реалізації продукції: з 6074,5 тис. грн у 2022 р. до 10785,0 тис. грн у 2024 р. Абсолютне відхилення між 2024 та 2022 рр. становить 4710,5 тис. грн, що відповідає темпу зростання 177,55 %. Це зростання може бути зумовлене як збільшенням обсягів виробництва, так і зростанням ринкових цін на продукцію.

Чисельність промислово-виробничого персоналу зросла з 34 до 37 осіб, що свідчить про розширення виробничої бази та, ймовірно, впровадження нових технологій або збільшення обсягів замовлень. Хоча зростання чисельності

персоналу становило лише 8,82 % у порівнянні з 2022 р., продуктивність праці на одного працівника зросла значно динамічніше – на 112,82 тис. грн (або 63,15 %). Це є позитивним сигналом про підвищення ефективності використання трудових ресурсів, автоматизацію процесів або вдосконалення організації виробництва.

Показники прибутковості демонструють дещо змішані тенденції. Прибуток від основної діяльності у 2023 р. зріс до 272,2 тис. грн, однак у 2024 р. дещо знизився до 255,5 тис. грн, що свідчить про зменшення ефективності господарської діяльності порівняно з попереднім роком. Водночас у порівнянні з 2022 р. прибуток зріс на 23,3 тис. грн, або на 10,03 %, що все ж вказує на позитивну довгострокову динаміку.

Ідентичну динаміку демонструє чистий прибуток: помірне зростання у 2023 р. та незначне зниження у 2024 р. Незважаючи на короткострокове зменшення у порівнянні з 2023 р. (на 16,7 тис. грн), загальна позитивна тенденція у порівнянні з 2022 р. зберігається.

Загалом, результати свідчать про стабільне зростання підприємства. Підвищення продуктивності праці та зростання доходів позитивно вплинули на фінансові результати. Незначне зниження прибутковості у 2024 р. може бути сигналом до необхідності оптимізації витрат або перегляду цінової політики.

Ювелірний ринок в Україні є специфічним сегментом економіки, який охоплює виробництво, оптову та роздрібну торгівлю, а також послуги з ремонту виробів із дорогоцінних металів та каміння. Цей ринок має яскраво виражену сезонність, залежність від купівельної спроможності населення, валютних коливань і глобальної цінової ситуації на дорогоцінні метали. До 2022 р. ювелірна галузь демонструвала стабільне зростання, розвивалась електронна комерція, з’являлись нові бренди українських виробників, модернізувалось обладнання, а обсяги виробництва та продажів зростали. Проте початок повномасштабної війни суттєво вплинув на ситуацію в галузі – знизився загальний попит, ускладнились логістичні ланцюги, порушено постачання імпортної сировини, частина підприємств втратила активи або була змушена призупинити діяльність.

2.2. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства

Оцінку фінансового стану підприємства слід розпочати з аналізу ділової активності, що є важливим елементом аналізу фінансового стану підприємства, оскільки дозволяє визначити ефективність використання ресурсів у процесі основної діяльності. Він допомагає зрозуміти, наскільки раціонально підприємство використовує активи для отримання доходу, як швидко обертаються запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість та інші оборотні активи. Це, своєю чергою, впливає на загальну фінансову стійкість і прибутковість підприємства.

Результати аналізу ділової активності дозволяють виявити внутрішні резерви для підвищення ефективності господарювання, наприклад, за рахунок оптимізації обсягів запасів або скорочення строків повернення дебіторської заборгованості. Також за допомогою цього аналізу можна своєчасно виявити проблемні місця у діяльності підприємства, які уповільнюють оборот капіталу і негативно впливають на ліквідність.

Крім того, показники ділової активності є важливими для зовнішніх користувачів фінансової інформації – інвесторів, банків, кредиторів, які оцінюють рівень ризику співпраці з підприємством. Вони використовуються для порівняння результатів діяльності між підприємствами однієї галузі та для оцінки динаміки ефективності впродовж певного періоду (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Показники ділової активності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення			Тенденції змін
				2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022	
1	2	3	4	5	6	7	8

Коефіцієнт оборотності мобільних засобів	1,67	3,32	7,27	1,65	3,95	5,60	Збільшення

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних засобів	1,79	2,60	4,32	0,81	1,72	2,53	Збільшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,07	2,99	2,88	0,92	-0,11	0,81	Збільшення
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,00	0,09	0,07	0,09	-0,02	0,07	Збільшення
Коефіцієнт трансформації капіталу	1,28	2,04	2,26	0,76	0,22	0,98	Збільшення
Коефіцієнт завантаженості майна	0,78	0,49	0,44	-0,29	-0,05	-0,34	Зменшення

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

У період з 2022 р. по 2024 р. спостерігається загальне зростання показників ділової активності підприємства, що свідчить про підвищення ефективності використання його ресурсів. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів збільшився з 1,67 до 7,27, що вказує на суттєве покращення обігу оборотних активів. Аналогічна тенденція спостерігається щодо коефіцієнта оборотності матеріальних оборотних засобів, який зріс з 1,79 до 4,32. Зростання коефіцієнта трансформації капіталу з 1,28 до 2,26 свідчить про посилення здатності підприємства ефективно перетворювати капітал у доходи.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу також зріс – з 2,07 у 2022 р. до 2,88 у 2024 р., незважаючи на незначне зниження у 2024 р. порівняно з 2023 р. Коефіцієнт стійкості економічного зростання, який був на рівні 0,00 у 2022 р., підвищився до 0,07 у 2024 р., що вказує на появу ознак стабільного розвитку

підприємства.

Водночас коефіцієнт завантаженості майна має прийнятну динаміку: зниження з 0,78 у 2022 р. до 0,44 у 2024 р., що свідчить про якісне використання активів або збільшення інтенсивності їх експлуатації. Загалом аналіз показників ділової активності засвідчує позитивну тенденцію в управлінні ресурсами, що є сприятливим фактором для подальшого розвитку підприємства.

Аналіз ліквідності є необхідним для оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання. Він дозволяє визначити, наскільки підприємство забезпечене обіговими коштами для покриття короткострокових боргів. Регулярна оцінка ліквідності допомагає виявити фінансові ризики, попередити можливу неплатоспроможність та приймати обґрунтовані управлінські рішення (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники ліквідності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр.

Найменування показника	Норматив	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, +/-		
					2023/2022	2024/2023	2024/2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,002	0,002	0,002	0,000	0,000	0,000
Коефіцієнт швидкої (проміжної, суворої) ліквідності	0,6 – 0,8	0,66	1,39	3,47	0,74	2,08	2,814
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,0 – 2,0	2,51	4,25	4,88	1,74	0,63	2,374
Коефіцієнт «ціни» ліквідації	1≤	2,56	4,31	4,97	1,76	0,66	2,417
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	-	0,65	1,39	3,47	0,74	2,08	2,814
Коефіцієнт ліквідності запасів	-	1,85	2,86	1,41	1,01	-1,45	-0,440
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	-	0,11	0,50	0,24	0,39	-0,26	0,122
Загальний показник платоспроможності	-	1,65	1,83	2,38	0,19	0,54	0,729

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

У період з 2022 р. по 2024 р. показники ліквідності підприємства демонструють переважно позитивну динаміку, що свідчить про зміцнення його платоспроможності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності залишається незмінним на рівні 0,002, що значно нижче нормативного значення (0,2–0,35), і свідчить про низьку здатність підприємства погашати поточні зобов'язання лише за рахунок грошових коштів.

Натомість коефіцієнт швидкої ліквідності зріс із 0,66 до 3,47, що значно перевищує норматив, вказуючи на високу готовність підприємства погасити зобов'язання за рахунок високоліквідних активів, окрім запасів. Аналогічна ситуація спостерігається з коефіцієнтом поточної ліквідності, який у 2024 р. становив 4,88, що свідчить про надмірне покриття поточних зобов'язань оборотними активами.

Коефіцієнт «ціни» ліквідації зріс до 4,97, що також підтверджує посилення платоспроможності підприємства. Позитивну динаміку демонструє коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках – зростання з 0,65 до 3,47. Водночас коефіцієнт ліквідності запасів у 2024 р. зменшився до 1,41 після зростання у 2023 р., що може свідчити про зменшення обсягів запасів або зміни в структурі оборотних активів.

Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості демонструє коливання: після зростання у 2023 р. до 0,50, у 2024 р. показник знизився до 0,24, що свідчить про зміну структури зобов'язань і активів у розрахунках. Загальний показник платоспроможності підприємства поступово зростав, досягнувши у 2024 р. значення 2,38, що вказує на покращення фінансової стійкості.

Загалом, аналіз свідчить про стабільне зростання здатності підприємства розраховуватись за короткостроковими зобов'язаннями, хоча низький рівень абсолютної ліквідності залишається важливим питанням щодо управління активами ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон».

Аналіз ліквідності балансу слід проводити для того, щоб оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання за рахунок наявних активів. Проведемо аналіз ліквідності балансу та відобразимо його результати у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники ліквідності балансу ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр.

Актив	Сума, тис. грн.			Пасив	Сума, тис. грн.			Платіжний надлишок або нестача, тис. грн.			Відсоток покриття зобов'язань, %		
	2022	2023	2024		2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1. Найбільш ліквідні активи (А1)	4	2	2	1.Негайні пасиви (П1)	146	697	858	-142	-695	-856	2,8	0,3	0,3
2.Активи, що швидко реалізуються (А2)	1281	1394	3637	2. Коротко-строкові пасиви (П2)	1814	306	191	-534	1088	3447	70,6	455,8	1908,4
3.Активи, що реалізуються повільно (А3)	3630	2867	1481	3. Довго-строкові пасиви (П3)	0	0	0	3630	2867	1481			
4. Активи, що важко реалізуються (А4)	95	62	96	4. Постійні пасиви (П4)	3050	3322	4167	2955	3260	4072	3213,6	5366,6	4363,8
Баланс	5010	4325	5216	Баланс	5010	4325	5216	X	X	X	X	X	X

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

На основі проведеного аналізу у табл. 2.4 можна дійти висновку щодо ліквідності балансу підприємства за 2022–2024 рр.

Найбільш ліквідні активи (А1) протягом усього періоду залишаються практично незмінними – 2–4 тис. грн, що є недостатнім для покриття негайних зобов'язань (П1). Внаслідок цього спостерігається нестача коштів за першою групою, яка зростає від -142 тис. грн у 2022 р. до -856 тис. грн у 2024 р. Це свідчить про вкрай низький рівень абсолютної ліквідності, що підтверджується відсотком

покриття на рівні лише 0,3% у 2023–2024 рр.

Натомість ситуація значно покращується у другій групі: активи, що швидко реалізуються (А2), постійно зростають – з 1281 тис. грн у 2022 р. до 3637 тис. грн у 2024 р. Це дозволяє покривати короткострокові зобов'язання (П2) з надлишком, особливо в 2023–2024 рр., де відсоток покриття сягає 1908,4 %. Це вказує на високий рівень оперативної ліквідності.

У третій групі (А3 і П3) активи, що реалізуються повільно, перевищують довгострокові зобов'язання (які відсутні), що є позитивною ознакою потенційної фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

Щодо четвертої групи, активи (А4) не покривають постійні зобов'язання (П4), що формує від'ємний платіжний залишок упродовж усього періоду, з найбільшим дефіцитом у 2024 р. – 4072 тис. грн. Це свідчить про незбалансовану структуру балансу з позиції довгострокового фінансування.

Можна стверджувати, що підприємство демонструє високу ліквідність балансу в короткостроковій перспективі за рахунок швидко реалізованих активів, однак має суттєві проблеми з абсолютною ліквідністю та покриттям постійних зобов'язань, що свідчить про потребу в оптимізації структури активів і пасивів.

Фінансова стійкість – це здатність підприємства забезпечувати стабільну діяльність, зберігати платоспроможність і незалежність від зовнішніх джерел фінансування впродовж тривалого часу. Вона відображає рівень збалансованості між власними і залученими ресурсами, а також ефективність управління капіталом.

Іншими словами, фінансова стійкість означає, що підприємство має достатньо власного капіталу та резервів, щоб покривати зобов'язання, витримувати кризові ситуації, фінансувати свою діяльність і розвиватися без постійної залежності від кредитів чи допомоги інвесторів.

Ключові ознаки фінансової стійкості:

- перевага власних коштів у структурі капіталу;
- платоспроможність у коротко- та довгостроковій перспективі;
- збалансованість активів і пасивів;

– наявність резервів для покриття ризиків.

Аналіз фінансової стійкості (табл. 7.4) проведемо за допомогою таких показників, як коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт покриття, структура капіталу тощо.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення			Рекомендоване значення
				2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022	
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,60	0,76	0,80	0,16	0,03	0,19	>0,5
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Збільшення
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Зменшення
Коефіцієнт мобільності	51,79	68,86	53,62	17,07	-15,24	1,83	>0,5
Індекс постійного активу	0,03	0,02	0,02	-0,01	0,00	-0,01	Зменшення
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,61	0,77	0,80	0,16	0,03	0,19	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	1,64	1,30	1,25	-0,34	-0,05	-0,39	<2,0
Коефіцієнт фінансового ризику	0,64	0,30	0,25	-0,34	-0,05	-0,39	<0,2
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,39	0,23	0,20	-0,16	-0,03	-0,19	<1,0
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,56	3,31	3,97	1,76	0,66	2,42	>1,0
Коефіцієнт заборгованості	0,64	0,30	0,25	-0,34	-0,05	-0,39	<1,0
Коефіцієнт інвестування	32,14	53,67	43,64	21,53	-10,03	11,50	-

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

На основі табл. 2.5 можна зробити висновки щодо аналізу фінансової стійкості ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» за 2022–2024 рр.:

Показники свідчать про загальне покращення фінансової стійкості. Зокрема, коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами зріс із 0,60 до 0,80, що перевищує норматив >0,5, і означає достатній рівень фінансової автономії.

Коефіцієнт фінансової незалежності також зріс (з 0,61 до 0,80), що вказує на зменшення залежності від позикових коштів. Паралельно з цим коефіцієнт фінансової залежності знизився до 1,25 у 2024 р., що свідчить про позитивну тенденцію у структурі капіталу. Схожі зміни демонструє і коефіцієнт фінансового ризику, зменшення якого з 0,64 до 0,30 означає зниження ризику банкрутства.

Коефіцієнт фінансової стійкості значно зріс із 1,56 до 3,97, що суттєво перевищує рекомендований рівень >1,0. Це говорить про високий рівень забезпечення підприємства власним капіталом для покриття зобов'язань.

Позитивним є і той факт, що коефіцієнт концентрації позикового капіталу не перевищує нормативне значення 1,0, залишаючись у межах 0,39–0,23, а коефіцієнт заборгованості знижується щороку.

Проведемо аналіз рентабельності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» та відобразимо його результати у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники рентабельності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення		
				2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022
Рентабельність активів	4,90	5,83	5,36	0,93	-0,48	0,46
Рентабельність власного капіталу	7,92	8,54	6,82	0,63	-1,72	-1,09
Рентабельність сукупного капіталу	4,90	5,83	5,36	0,93	-0,48	0,46
Рентабельність продажу	3,82	2,86	2,37	-0,96	-0,49	-1,45
Рентабельність реалізованої продукції	4,47	3,23	2,72	-1,25	-0,51	-1,75
Рентабельність оборотних активів	5,00	5,93	5,45	0,93	-0,49	0,45
Рентабельність основних засобів	250,35	347,19	324,65	96,84	-22,54	74,30

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

Аналіз рентабельності, проведений у табл. 2.6, дав змогу засвідчити наступні тенденції. У період з 2022 по 2024 р. показники рентабельності підприємства зазнали як позитивних, так і негативних змін.

Рентабельність активів у 2022 р. становила 4,90%, у 2023 р. зросла до 5,83%, а в 2024 р. знизилася до 5,36%. Загальне зростання за два роки склало 0,46 п.п., що

свідчить про незначне покращення ефективності використання активів.

Рентабельність власного капіталу у 2022 р. становила 7,92%, у 2023 р. зросла до 8,54%, але у 2024 р. знизилася до 6,82%. Це означає, що підприємство менш ефективно використовувало власний капітал у 2024 р. порівняно з попередніми роками. Загальне скорочення склало 1,09 п.п.

Рентабельність сукупного капіталу демонструє аналогічну динаміку, як і рентабельність активів: зростання у 2023 р. та зниження у 2024 р. Показник виріс з 4,90% до 5,83%, а потім знизився до 5,36%, що також дало загальне відхилення на 0,46 п.п.

Рентабельність продажу зменшувалася щороку: з 3,82% у 2022 р. до 2,86% у 2023 р. і до 2,37% у 2024 р. Загальне скорочення склало 1,45 п.п. Це свідчить про зменшення прибутковості кожної гривні отриманого доходу.

Рентабельність реалізованої продукції також поступово скорочувалась: з 4,47% у 2022 р. до 3,23% у 2023 р. та до 2,72% у 2024 р. Сумарне скорочення становило 1,75 п.п., що вказує на зменшення прибутку в розрахунку на собівартість продукції.

Рентабельність оборотних активів зросла з 5,00% у 2022 р. до 5,93% у 2023 р., а у 2024 р. дещо знизилася до 5,45%. Це свідчить про незначне покращення загальної ефективності використання оборотних коштів.

Найбільш значною є рентабельність основних засобів: у 2022 р. вона становила 250,35%, у 2023 р. зросла до 347,19%, а в 2024 р. трохи знизилась до 324,65%. Незважаючи на спад у 2024 р., загальне зростання за два роки є суттєвим — 74,30 п.п., що вказує на високу віддачу від використання основних засобів.

Отже, попри загальне зростання обсягів діяльності підприємства, рентабельність у 2024 р., за більшістю показників, знизилася порівняно з 2023 р. Це може свідчити про збільшення витрат або зниження ефективності управління ресурсами. Продемонструємо графічно окремі показники рентабельності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» та відобразимо на рис. 2.2.

На рис. 2.1 показано зміну рентабельності капіталу підприємства у 2022–2024 рр. Представлено три показники: рентабельність власного капіталу,

рентабельність активів та рентабельність продажу.

У 2022 р. рентабельність власного капіталу становила 7,92%, рентабельність активів – 4,90%, а рентабельність продажу – 3,82%. У 2023 р. спостерігається зростання рентабельності власного капіталу до 8,54% і рентабельності активів до 5,83%. Водночас рентабельність продажу знизилась до 2,86%.

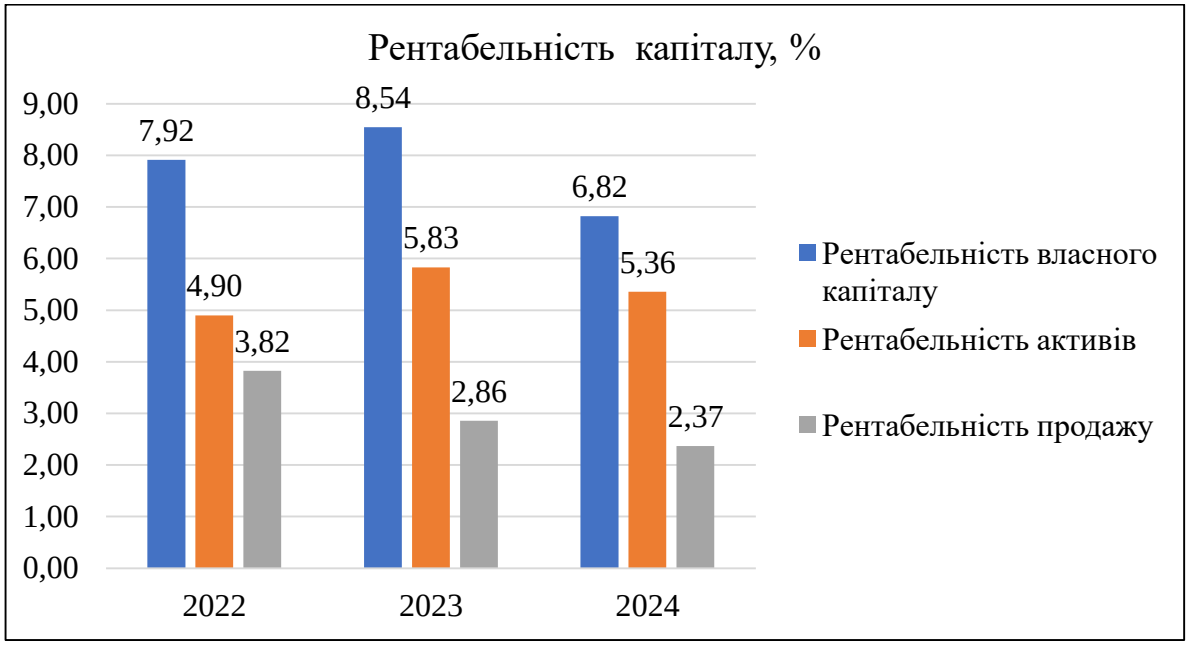

Рисунок 2.2 – Графічна інтерпретація окремих показників рентабельності, 2022-2024 рр., %

У 2024 р. усі показники рентабельності скоротились. Рентабельність власного капіталу становила 6,82%, рентабельність активів – 5,36%, а рентабельність продажу – 2,37%.

Таким чином, у 2023 р. підприємство досягло найвищих показників рентабельності капіталу, проте у 2024 р. ефективність використання як капіталу, так і продажів скоротилась. Це може свідчити про зменшення прибутковості або зростання витрат у звітному періоді.

У сучасних умовах динамічного ринку, зростання конкуренції та економічної нестабільності особливого значення набуває глибока та всебічна оцінка фінансового стану підприємства. Одним із ефективних інструментів такого аналізу є модель Терещенка О.О., яка дозволяє комплексно оцінити фінансову

стійкість підприємства на основі інтегрального показника.

Необхідність застосування моделі Терещенка О.О. обумовлена її здатністю враховувати не лише окремі фінансові коефіцієнти, а й їхній взаємозв'язок та узагальнений вплив на фінансову стабільність підприємства. Завдяки системному підходу ця модель дає змогу з високою точністю класифікувати підприємства за рівнем фінансової надійності, виявляти потенційні ризики та запобігати фінансовим труднощам.

Особливо актуальною модель є для малого та середнього бізнесу, а також для інвесторів і кредиторів, які прагнуть об'єктивно оцінити платоспроможність суб'єкта господарювання. Вона є не лише аналітичним інструментом, а й дієвим засобом стратегічного фінансового управління, який дозволяє приймати виважені управлінські рішення. Розрахунок слід здійснювати за формулою 2.1.

$$Z = 1{,}5К1 + 0{,}08К2 + 10К3 + 5К4 + 0{,}3К5 + 0{,}1К6; \qquad (2.1)$$

де К1 – співвідношення чистого грошового потоку до зобов'язань підприємства, грн.;

К2 – співвідношення валюти балансу до зобов'язань підприємства, грн.;

К3 – співвідношення валюти балансу до зобов'язань підприємства, грн.;

К4 – співвідношення прибутку до виручки від реалізації підприємства, грн.;

К5 – співвідношення виробничих запасів до виручки підприємства, грн.;

К6 – співвідношення виручки до валюти балансу, грн.;

Таким чином, модель Терещенка О.О. є важливою складовою сучасного фінансового аналізу, що сприяє підвищенню економічної безпеки підприємств і зміцненню їхньої конкурентоспроможності на ринку.

Проведемо інтегральну оцінку фінансового стану за моделлю Терещенка О.О. та розмістимо дані до табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Інтегральний показник фінансового стану ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» за моделлю Терещенка О.О., 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024

1	2	3	4
Чистий грошовий потік	1,70	-2,10	0,20
Зобов'язання	1960,20	1002,70	1049,00
Валюта балансу	5009,90	4324,60	5216,40
Прибуток	232,20	272,20	255,50
Виручка від реалізації	6074,50	9517,10	10785,00
Виробничі запаси	3630,40	2867,00	1481,30
К1 (п.1 / п.2)	0,00	0,00	0,00
К2 (п.3 / п.2)	2,56	4,31	4,97

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
К3 (п.4 / п.3)	0,05	0,06	0,05
К4 (п.4 / п.5)	0,04	0,03	0,02
К5 (п.6 / п.5)	0,60	0,30	0,14
К6 (п.5 / п.3)	1,21	2,20	2,07
Значення Z	1,16	1,42	1,25
0,55 задовільний стан; -0,55 незадовільний фінансовий стан	Задовільний фінансовий стан Z > 0,55	Задовільний фінансовий стан Z > 0,55	Задовільний фінансовий стан Z > 0,55

Джерело: складено автором

Наведений аналіз у табл. 2.7 дав змогу зробити наступні висновки. Підприємство у 2022-2024 рр. зберігало задовільний фінансовий стан відповідно до інтегрального показника за моделлю Терещенка О.О., адже значення Z у кожному періоді перевищує граничний рівень 0,55. У 2022 р. Z становить 1,16, у 2023 р. – 1,42, а у 2024 р. – 1,25, що свідчить про стійке фінансове становище підприємства, навіть за умов окремих негативних тенденцій.

Рентабельність щодо зобов’язань (К3) залишається стабільно низькою: 0,05 у 2022 р., 0,06 у 2023 р. і знову 0,05 у 2024 р. Показник прибутковості активів (К4) демонструє зниження з 0,04 у 2022 р. до 0,02 у 2024 р., що вказує на зменшення ефективності використання балансових ресурсів. Одночасно спостерігається суттєве зменшення коефіцієнта виручки до зобов’язань (К5): з 0,60 у 2022 р. до 0,14 у 2024 р. Це може свідчити про зниження оборотності коштів та ризик зменшення спроможності генерувати доходи для обслуговування боргів.

Разом із цим, підприємству вдалося суттєво покращити оборотність виробничих запасів. Коефіцієнт К6 зріс з 1,21 у 2022 р. до 2,07 у 2024 р., що

свідчить про ефективніше управління запасами. Також простежується позитивна динаміка прибутку на одиницю зобов'язань (К2): з 2,56 у 2022 р. до 4,97 у 2024 р., що підтверджує підвищення фінансової віддачі від залученого капіталу.

Варто звернути увагу на нульові значення К1 у всі три роки, що означає відсутність або надзвичайно слабкий чистий грошовий потік відносно зобов'язань. Це є потенційно проблемним сигналом для ліквідності та потребує глибшого аналізу структури та джерел формування грошових надходжень.

Попри окремі слабкі місця, ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» у 2022-2024 рр. загалом утримує задовільний фінансовий стан. Водночас доцільно посилити ефективність використання активів, забезпечити стабільність грошових потоків та працювати над підвищенням прибутковості.

2.3. Аналіз та ідентифікація кредитних ризиків

Аналіз кредитних ризиків у ювелірній галузі дозволяє вчасно виявити зовнішні й внутрішні загрози, що можуть вплинути на платоспроможність підприємств, допомагає ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення та підвищує шанси на стабільне залучення кредитних ресурсів.

Проведемо PEST-аналіз щодо впливу факторів на формування кредитних ризиків (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – PEST-аналіз кредитних ризиків ювелірної галузі України (2022–2024 рр.)

Категорія	Фактор	Оцінка впливу на кредитний ризик
Р – Політичні	Воєнна агресія, мобілізація	Дуже високий
	Зміни в податковій політиці, митному регулюванні	Високий
Е – Економічні	Інфляційні очікування, облікова ставка НБУ	Дуже високий у 2022, середній у 2024
	Коливання валютного курсу (USD/UAH)	Стабільно високий

	Доступність кредитів, розмір процентних ставок	Високий
S – Соціальні	Скорочення споживчого попиту, рівень безробіття	Середній
T – Технологічні	Перебої у поставках, імпортозалежність технологій	Високий у 2023
	Інноваційність, адаптація до електронної комерції	Позитивний (зменшує ризик)

Джерело: складено автором

Аналіз показує, що найбільший вплив на кредитний ризик у ювелірній галузі мають політичні та економічні фактори. Воєнна агресія, мобілізація та зміни у регуляторній політиці створюють нестабільність і підвищують ризик неплатоспроможності.

Серед економічних чинників вирішальне значення мають інфляція, висока облікова ставка та валютні коливання, які ускладнюють фінансове планування та доступ до кредитів.

Соціальні фактори, як-от безробіття і скорочення попиту, мають помірний негативний ефект.

У технологічній площині ризики пов’язані з перебоями у логістиці, тоді як цифровізація і перехід в онлайн, навпаки, зменшують загальний кредитний ризик.

Проведемо оцінку можливих, майбутніх кредитних ризиків для ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» виходячи з того, що за досліджуваний період підприємство не брало банківські позики як довго- так і короткострокові. Даний аналіз ґрунтується на припущенні отримання позики у перспективі у вітчизняному банку.

Для забезпечення повної та своєчасної оцінки банками величини кредитного ризику, що сприятиме коректному розрахунку їх капіталу, та, в кінцевому результаті, посилить фінансову стабільність банківського сектора, Національний банк України постановою Правління НБУ No 351 від 30.06.2016 р. затвердив Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [41].

У даному Положенні для розрахунку розміру кредитного ризику передбачено застосування рекомендованої Базельським комітетом з банківського

нагляду формули, яка використовує три компоненти: ймовірність дефолту боржника (PD – probability of default), рівень втрат у разі дефолту (LGD – loss given default) і експозицію під ризиком (EAD – exposure at default).

За визначеною методикою оцінки фінансового стану позичальників-юридичних осіб шляхом застосування математичної моделі для розрахунків показника їх платоспроможності. Банк визначає вид економічної діяльності боржника – юридичної особи згідно з Класифікацією видів економічної діяльності ДК 009:2010. Оскільки ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» провадить свою діяльність в сфері переробної промисловості, секція С, відновідно до даного виду діяльності, розкрахунок інтергального показника відповідає наступній формулі:

$$Z = 1{,}775 + 0{,}472 \text{ x } X_2 + 0{,}408 \cdot X_{11} + 0{,}392 \cdot X_{12} + 0{,}357 \text{ x } X_{13} + 0{,}347 \cdot X_{14} \quad (2.2)$$

де, X_2- показники загальної ліквідності;

X_{11} - показники покриття боргу чистим доходом;

X_{12} - показник покриття активів прибутком до оподаткування;

X_{13} - показники частки неопераційних елементів балансу;

X_{14} - показники оборотності поточних активів.

Розрахунок фінансових коефіцієнтів, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи представлено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Показники, які використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи малого підприємства

№	Найменування статті	Рік			Відповідність значенню X		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6	7	8
1	МК2 - показники загальної ліквідності	2,507	4,251	4,882	0,541	0,541	0,541
2	МК11 - показники покриття боргу чистим доходом	-0,001	0,000	0,000	1,063	1,063	1,063

3	МК12 - показник покриття активів прибутком до оподаткування	0,046	0,063	0,049	0,128	0,128	0,128
4	МК13 - показники частки неопераційних елементів балансу	0,029	0,017	0,001	0,267	0,267	0,267
5	МК14 - показники оборотності поточних активів	295,329	163,483	173,308	-0,170	0,595	0,595
6	Значення Z				2,5506	2,816	2,816

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

У період 2022–2024 рр. спостерігається зростання загальної ліквідності підприємства коефіцієнт МК2 збільшився з 2,507 до 4,882, що свідчить про наявність надлишкових оборотних активів, які можуть використовуватися неефективно.

Разом із цим показники покриття боргу чистим доходом (МК11) залишаються на критично низькому рівні (від -0,001 до 0,000), що вказує на фінансову вразливість підприємства та потенційні труднощі з обслуговуванням зобов’язань.

Показник МК12, який характеризує прибутковість активів, протягом трьох років не перевищував 0,063, що свідчить про низьку ефективність їх використання. У той же час спостерігається позитивна тенденція щодо зменшення частки неопераційних елементів у балансі (МК13), що може вказувати на концентрацію діяльності підприємства на основній операційній діяльності.

Оборотність поточних активів (МК14) суттєво знизилася у 2023 р., однак у 2024 р. відбулося часткове покращення.

Інтегральна оцінка фінансового стану за допомогою Z-показника демонструє позитивну динаміку: зростання з 2,551 у 2022 р. до 2,816 у 2023–2024 рр., що свідчить про стабілізацію фінансового стану підприємства. Загалом, попри окремі позитивні тенденції, підприємству необхідно посилити контроль за ефективністю використання активів і забезпеченням прибутковості з метою підвищення фінансової стійкості.

Підставимо визначені значення X у формулу 2.2 для кожного року окремо

Z_{2022}=1,775+0,472·0,541+0,408·1,063+0,392·0,128+0,357·0,267+0,347·(−0,170) Z≈1,775+0,255+0,434+0,050+0,095−0,059=2,5506Z

$Z_{2023,2024}$=1,775+0,472·0,541+0,408·1,063+0,392·0,128+0,357·0,267+0,347·0,595 Z≈1,775+0,255+0,434+0,050+0,095+0,206=2,815

У період 2022–2024 рр. значення інтегрального показника Z, розрахованого відповідно до Постанови НБУ №351 [41] для оцінки кредитоспроможності позичальника – малого підприємства переробної промисловості, коливалося в межах від 2,5506 до 2,816. Відповідно до критеріїв класифікації боржників за цією методикою, підприємство належить до II класу боржника, для якого характерні значення Z у межах від 2,40 до 2,87.

Цей клас свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства, наявність стабільної платоспроможності та помірного рівня кредитного ризику. У 2022 р. значення показника становило 2,5506, що вище межі II класу, проте вже у 2023 р. і далі в 2024 р. показник підвищився до 2,816. Це свідчить про позитивну динаміку, зростання фінансової стійкості та поступове наближення до верхньої межі II класу.

Водночас значення не досягають рівня >2,87, необхідного для входження до I класу боржника, що позначає високий рівень надійності та мінімальний кредитний ризик. Отже, незважаючи на позитивні зміни, підприємству доцільно продовжити роботу над підвищенням ефективності фінансово-господарської діяльності з метою досягнення найвищого класу кредитоспроможності. Особливу увагу слід приділити зростанню прибутковості, зменшенню частки короткострокових зобов’язань і поліпшенню структури активів.

Таким чином, за результатами аналізу, позичальник демонструє відносну фінансову стійкість і належить до II класу, що дозволяє банківським установам

розглядати можливість кредитування за умови стандартних умов контролю за фінансовою дисципліною та рівнем ризику.

Для оцінки стану дебіторської заборгованості ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» проведено аналіз динаміки ключових показників за 2022–2024 рр. (табл. 2.9) Зокрема розглянуто коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, середній період її погашення, рівень простроченої дебіторської заборгованості та концентрацію найбільших дебіторів. Таке дослідження дозволяє виявити тенденції в управлінні дебіторською заборгованістю та визначити потенційні кредитні ризики.

Таблиця 2.10 – Показники дебіторської заборгованості ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, +/-		
				2023/2022	2024/2023	2024/2022
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об.	4,74	6,83	2,97	2,08	-3,86	-1,78
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	76,94	53,45	123,10	-23,49	69,65	46,16
Рівень простроченої дебіторської заборгованості	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Концентрація дебіторів (5), %	24,00	25,00	21,00	1,00	-4,00	-3,00

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

У 2023 р. спостерігалося значне покращення оборотності дебіторської заборгованості (зростання з 4,74 до 6,83 обертів), що свідчить про більш ефективне управління розрахунками з контрагентами. Проте у 2024 р. показник суттєво знизився до 2,97, що вказує на погіршення ситуації. Відповідно, період погашення дебіторської заборгованості значно зріс – з 53,45 до 123,10 днів. Це є негативним сигналом, який свідчить про затримки з оплатами.

Рівень простроченої дебіторської заборгованості протягом усіх трьох років залишався нульовим, що вказує на відсутність офіційно визнаних прострочень.

Концентрація 5 найбільших дебіторів зменшилась у 2024 р. до 21%, що свідчить про більш рівномірний розподіл дебіторської заборгованості та зниження залежності від окремих контрагентів.

Загалом у 2024 р. простежується погіршення платіжної дисципліни, що може свідчити про посилення кредитного ризику та потребу у більш жорсткому контролі за дебіторською політикою підприємства.

З метою оцінки ефективності управління кредиторською заборгованістю підприємства було проведено аналіз динаміки ключових фінансових коефіцієнтів за 2022–2024 рр. До розгляду включено: коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, середній період її погашення та коефіцієнт покриття короткострокових зобов'язань. Аналіз даних показників дозволяє оцінити платіжну дисципліну підприємства, його залежність від зовнішнього фінансування та здатність своєчасно розраховуватись за зобов'язаннями.

Таблиця 2.11 – Показники кредиторської заборгованості ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення		
				2023/2022	2024/2023	2024/2022
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, об	41,66	13,66	12,56	-28,01	-1,09	-29,10
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	8,76	26,73	29,05	17,97	2,32	20,29
Коефіцієнт покриття короткострокових зобов'язань	2,51	4,25	4,88	1,74	0,63	2,37

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

У 2022 р. підприємство швидко розраховувалося з постачальниками, що підтверджується високим коефіцієнтом оборотності кредиторської заборгованості відповідно, що свідчить про уповільнення розрахунків та збільшення тривалості погашення заборгованості. Відповідно, період погашення кредиторської

заборгованості зріс з 8,76 днів у 2022 р. до 29,05 днів у 2024 р., що може свідчити як про зниження фінансової гнучкості, так і про оптимізацію грошових потоків за рахунок використання відстрочок платежів.

Позитивним сигналом є зростання коефіцієнта покриття короткострокових зобов’язань: з 2,51 у 2022 р. до 4,88 у 2024 р., що свідчить про зміцнення поточної платоспроможності підприємства. Це дозволяє говорити про наявність достатнього обсягу оборотних активів для покриття короткострокових боргів.

Загалом, попри збільшення строків розрахунків з кредиторами, підприємство демонструє достатній обсяг фінансових ресурсів для обслуговування своїх зобов’язань у короткостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Розробка фінансової стратегії, направленої на мінімізацію кредитних ризиків підприємства

Фінансова стратегія підприємства є системою довгострокових заходів, які спрямовані на забезпечення стабільного розвитку та підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності. У контексті діяльності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», питання мінімізації кредитних ризиків є надзвичайно актуальним, оскільки підприємство функціонує у високовартісному сегменті ринку, де оборот коштів та доступ до фінансових ресурсів мають вирішальне значення для підтримки безперервного виробничого процесу.

Основними завданнями при розробці фінансової стратегії є забезпечення фінансової рівноваги, зниження залежності від зовнішнього фінансування, формування резервів на випадок непередбачуваних обставин, а також удосконалення системи управління грошовими потоками. Фінансова стратегія повинна враховувати особливості господарської діяльності підприємства, а також сучасні економічні виклики, що виникають у зв'язку з військовим станом, інфляційними процесами та зміною політики банківського кредитування.

Аналіз фінансового стану ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» засвідчив, що підприємство має задовільний рівень платоспроможності, не має значної залежності від короткострокових кредитних зобов’язань. З метою мінімізації ризиків, пов’язаних із умовами майбутнього кредитування, підприємству доцільно реалізувати багатоступеневу фінансову стратегію, орієнтовану на зниження кредитного тиску та забезпечення стабільного доступу до джерел фінансування.

Першим етапом є проведення глибокого аналізу джерел кредитного ризику, які можуть виникати як у результаті зовнішніх економічних впливів, так і внаслідок

внутрішньої неефективності управління фінансами. Виявлення таких ризиків дає змогу вчасно вживати профілактичних заходів та коригувати фінансову політику.

Другим напрямом є диверсифікація джерел фінансування. Підприємству рекомендується контролювати частку банківських позик у загальній структурі залученого капіталу, поступово переходячи до використання альтернативних джерел, таких як лізинг, факторинг чи використання власних фінансових ресурсів, які можуть бути акумульовані шляхом оптимізації витрат і підвищення оборотності активів.

Третім аспектом є підвищення прозорості фінансової звітності підприємства та налагодження комунікації з фінансовими установами. Довіра з боку банків напряму залежить від відкритості підприємства, чіткого виконання зобов'язань та наявності стратегії реагування на фінансові труднощі. Саме тому фінансова стратегія має передбачати створення резервних фондів, внутрішніх протоколів управління кризами та використання страхових механізмів.

Особливу увагу слід приділити управлінню дебіторською заборгованістю. Невчасне повернення коштів від контрагентів значно підвищує потребу в зовнішньому фінансуванні та погіршує ліквідність. Відповідно, доцільно переглянути умови постачання, застосовувати передоплати або інструменти фінансового стимулювання своєчасної оплати.

Крім того, підприємство повинно впровадити систему ранньої діагностики імовірності банкрутства. З цією метою створюється набір фінансових індикаторів, що дозволяють виявити потенційні проблеми до того, як вони стануть критичними. Така система може включати моніторинг коефіцієнтів ліквідності, рентабельності, заборгованості, оборотності та інші показники, що мають граничні значення або використання дискримінантних моделей: Альтмана Е., Таффлера Р., Лісу Р., Терещенка О.О., Мартиненка В.П.

Реалізація такої стратегії дає змогу не лише зменшити поточний рівень кредитного ризику, а й підвищити загальну інвестиційну привабливість ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон». Фінансова стабільність, прозорість діяльності та

готовність до адаптації в умовах змінного зовнішнього середовища стають основою довіри інвесторів, партнерів і банків.

Схему фінансової стратегії, направленої на мінімізацію кредитних ризиків ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» на 2025-2027 рр. представлено на рис. 3.1.

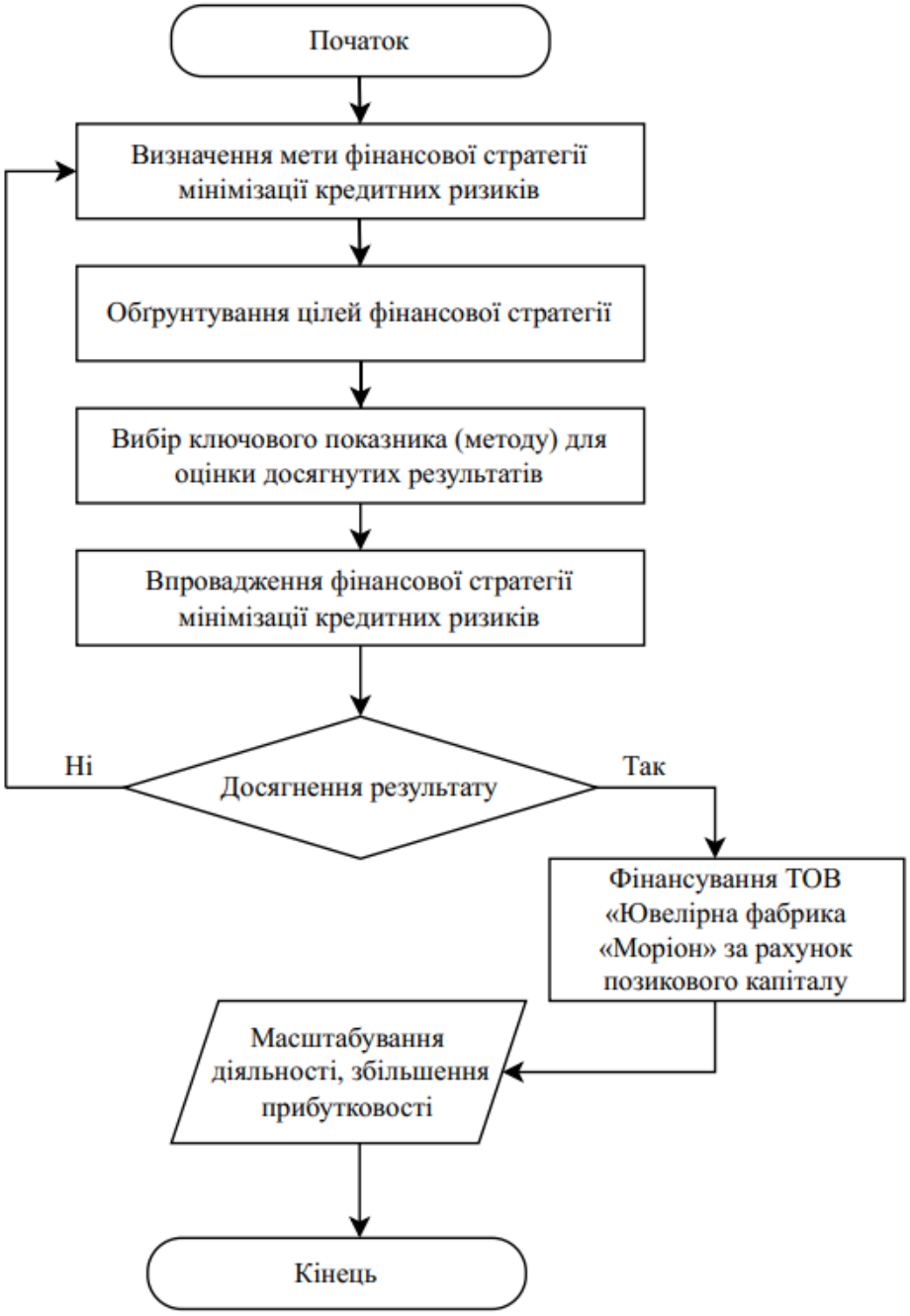

Джерело: складено автором

Рис. 3.1. Фінансова стратегія мінімізації кредитних ризиків ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», 2025-2027 рр.

Формування фінансової стратегії мінімізації кредитних ризиків ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» ґрунтується на послідовному та логічному підході, зображеному у блок-схемі (рис. 3.1). Початковим етапом є усвідомлення необхідності фінансової трансформації з метою зменшення кредитного навантаження та підвищення стійкості підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

На першому етапі визначається головна мета фінансової стратегії, яка полягає у мінімізації кредитних ризиків. Це означає зниження ймовірності виникнення проблем із погашенням заборгованостей, оптимізацію структури капіталу, підвищення ліквідності та забезпечення довіри з боку кредиторів.

Наступним етапом є обґрунтування конкретних цілей стратегії. Вони мають бути досяжними, вимірюваними та спрямованими на вирішення поточних проблем (рис. 3.2).

Джерело: складено автором

Рис. 3.2. Дерево цілей фінансової стратегії мінімізації кредитних ризиків ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

Серед типових цілей реалізації стратегії варто зосередити на наступних (рис. 3.2): скорочення частки короткострокових позик у структурі зобов'язань, збільшення внутрішніх резервів, підвищення рівня платоспроможності та

управління грошовими потоками. Цілі повинні також враховувати специфіку діяльності підприємства у ювелірній галузі.

Після визначення цілей варто обрати ключовий показник або метод для оцінки досягнутих результатів. Це може бути один із класичних підходів до діагностики фінансової стійкості підприємства: модель Альтмана Е., модель Таффлера Р. або модель Ліса Р. Ці методики дозволяють розраховувати інтегральний показник і робити висновок про ймовірність банкрутства підприємства. Вибір методу залежить від доступності даних, специфіки бізнесу та рівня аналітичної складності.

На наступному етапі здійснюється впровадження фінансової стратегії. Це практичний етап, що включає реалізацію набору заходів: реструктуризація зобов'язань, зміна політики щодо дебіторської заборгованості, посилення контролю за витратами, запровадження бюджетування, залучення консалтингу для покращення фінансового управління. Важливо також посилити зв'язки з банками та покращити фінансову репутацію підприємства.

Після реалізації обраної стратегії настає етап оцінки результатів. Якщо результати не відповідають очікуванням, стратегія переглядається, модифікується або замінюється альтернативними підходами. Це свідчить про необхідність гнучкого управління стратегією та адаптивності підприємства. У випадку досягнення позитивного результату підприємство переходить до наступного етапу – активного фінансування за рахунок позикового капіталу.

Фінансування на основі покращених умов дозволить ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» безпечно масштабувати свою діяльність, розширювати виробничі потужності, відкривати нові канали збуту або інвестувати в інновації. Це веде до підвищення прибутковості, зростання ринкової вартості компанії та зміцнення її конкурентних позицій.

Визначимо прогнозні значення ключових показників, що впливають на кредитний ризик ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» з урахуванням запропонованої стратегії із застосуванням функції FORECAST у програмі Excel (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Прогнозні значення показників у контексті реалізації фінансової стратегії мінімізації кредитних ризиків на 2025 р.

Показник	2025 р.	Тенденція	Коментар
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об.		Зростання	Покращення платіжної дисципліни контрагентів
Період погашення дебіторської заборгованості, днів		Скорочення	Скорочення строків розрахунків
Рівень простроченої дебіторської заборгованості		Без змін	Збереження нульового рівня простроченості
Концентрація		Зменшення	Диверсифікація

дебіторів (5 найбільших			
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, об.		Невелике зростання	Помірне зменшення термінів розрахунків із постачальниками
Період погашення кредиторської заборгованості, днів		Незначне скорочення	Поліпшення платоспроможності
Коефіцієнт покриття короткострокових зобов’язань		Зростання	Підвищення ліквідності та фінансової стійкості

Рентабельність реалізованої продукції,		Підвищення	Результат масштабування діяльності та оптимізації витрат
Обсяг чистого доходу, тис. грн		Зростання	Розширення ринків збуту та збільшення замовлень
Частка залученого капіталу у структурі пасиву,	30–35	Контрольоване зростання	Помірне використання позикового капіталу для розвитку

Джерело: складено автором

Згідно прогнозних значень, наведених у табл. 3.1 в 2025 р. підприємство очікує помірне покращення ключових фінансових показників, що свідчить про ефективну реалізацію обраної стратегії. Зокрема, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшиться до 3,07 об., що є позитивною динамікою і вказує на поліпшення платіжної дисципліни з боку контрагентів. Водночас період

її погашення залишиться досить тривалим — 119,01 днів, хоча й з ознаками скорочення.

Рівень простроченої дебіторської заборгованості залишиться нульовим, що підтверджує стабільність та надійність співпраці з покупцями. Зменшення концентрації найбільших дебіторів до 20,33 % вказує на зниження ризику залежності від окремих контрагентів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості прогнозується на рівні 13,5 об., що демонструє стабільність у розрахунках з постачальниками. Період погашення кредиторської заборгованості скоротиться до 27 днів, що свідчить про зміцнення платоспроможності підприємства.

Особливо позитивним є зростання коефіцієнта покриття короткострокових зобов'язань до 6,25, що означає високий рівень ліквідності та здатності компанії покривати поточні боргові зобов'язання.

Показник рентабельності реалізованої продукції на рівні 12,5 % свідчить про ефективне використання ресурсів та результативність стратегії масштабування. Очікуване зростання чистого доходу до 12496 тис. грн та контрольоване залучення позикового капіталу у межах 30–35 % є свідченням стійкого фінансового розвитку.

Завершальним етапом є фіксація отриманого ефекту та його трансформація в постійну практику. Ефективна фінансова стратегія має стати основою для подальших планів підприємства та гарантією фінансової безпеки навіть в умовах непередбачуваних ризиків.

3.2. Напрямки зниження кредитних ризиків підприємства в умовах воєнного стану

Модель Альтмана (Z-score) – це один із найпоширеніших інструментів для оцінки ймовірності банкрутства підприємства, який також можна ефективно застосовувати для ідентифікації кредитних ризиків. Вона дозволяє оцінити

фінансову стійкість підприємства та визначити рівень ризику для потенційного кредитора.

Проведені дослідження показали, що комбінації відносних показників мають високу здатність характеризувати ймовірність швидкого банкрутства того або іншого підприємства. На підставі використання прийомів статистичного методу, названого аналізом множинних дискримінантів (Multiple-discriminant analysis, MDA), були розраховані параметри кореляційної лінійної функції:

У 1968 р. була запропонована п'ятифакторна модель прогнозування – це так звана модель «Altman Z-score». Вона являє собою функцію від деяких показників, які характеризують економічний потенціал підприємства і результати його роботи за звітний період, де n змінюється від 1 до 5.

П'ятифакторна модель має вигляд:

$$Z = 0{,}717X1 + 0{,}847\ X2 + 3{,}107\ X3 + 0{,}42\ X4 + 0{,}995\ X5 \qquad (3.1)$$

де коефіцієнти X1 – X5 розраховуються за такими алгоритмами:

X1 – частка власних оборотних коштів в активах підприємства;

X2 – нерозподілений прибуток у загальному обсязі активів (показує рентабельність активів, розраховану з використанням величини нерозподіленого прибутку);

X3 – частка прибутку (до сплати відсотків і податків) у загальному обсязі активів (характеризує рентабельність активів, розраховану з використанням показника валового прибутку);

X4 – ринкова вартість акціонерного капіталу в загальному обсязі боргових зобов'язань;

X5 – виручка від реалізації в загальному обсязі активів (характеризує віддачу активів).

Залежно від значення Z прогнозується ймовірність банкрутства:

– до 1,8 – дуже висока;

– від 1,8 до 2,7 – висока;

– від 2,8 до 2,9 – можлива;

– більше 3,0 – дуже низька.

Точність прогнозу в цій моделі в межах одного року становить 95%, двох років – до 83%, це є перевагою даної моделі. Недолік цієї моделі в тому, що її можна використовувати в основному для великих компаній.

Проведемо оцінку кредитних ризиків за моделлю Альтмана та розмістимо дані до табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Інтегральний показник кредитного ризику за моделлю Альтмана

Показники	**2022**	**2023**	**2024**
Поточні активи (оборотні активи)	4915	4263	5121
Середнє значення активів	4739	4667	4771
Позиковий капітал (довгостроковий і короткостроковий)	1960	1003	1049
Нерозподілений прибуток	2750	3022	3277
Прибуток до оподаткування	232	272	255
Чисті активи	3050	3322	4167
Доход (виручка) від реалізації продукції	6075	9517	10785
X1 (п.1 / п.2)	1,04	0,91	1,07
X2 (п.4 / п.2)	0,58	0,65	0,69
X3 (п.5 / п.2)	0,05	0,06	0,05
X4 (п.6 / п.3)	1,56	3,31	3,97
X5 (п.7 / п.2)	1,28	2,04	2,26
Значення Z	4,43	6,22	7,07
Інтерпретація показника	Імовірність банкрутства незначна т.як Z > 2,7	Імовірність банкрутства незначна т.як Z > 2,7	Імовірність банкрутства незначна т.як Z > 2,7

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон»

У період 2022–2024 рр. підприємство демонструє стабільне зростання фінансової стійкості, що підтверджується результатами розрахунків за моделлю Альтмана. Усі значення інтегрального показника Z значно перевищують критичне граничне значення 2,7: у 2022 р. – 4,43, у 2023 р. – 6,22, у 2024 р. – 7,07. Це свідчить

про незначну ймовірність банкрутства та вказує на те, що підприємство перебуває у фінансово безпечній зоні.

Зростання показника Z з року в рік є позитивним сигналом для кредиторів. Воно вказує на поступове покращення фінансової структури, зокрема збільшення частки власного капіталу в загальному обсязі фінансування, ефективне використання активів та здатність підприємства генерувати прибуток. Зниження боргового навантаження і зростання нерозподіленого прибутку також сприяють зменшенню кредитних ризиків.

Таким чином, застосування моделі Альтмана дозволяє зробити висновок, що підприємство є фінансово надійним, має низький рівень кредитного ризику і здатне своєчасно виконувати свої зобов'язання перед банками та іншими контрагентами.

У практиці українських страховиків одним із поширених інструментів мінімізації фінансових ризиків є страхування фінансових ризиків, зокрема страхування кредитних ризиків (страхування невиконання зобов'язань контрагентами) (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Страхові продукти для покриття фінансових ризиків

Назва страхового продукту	Сутність продукту	Основні страхові ризики	Потенційна вигода для підприємства
Страхування комерційних кредитів	Захист від неплатежів контрагентів за договорами поставки з відстрочкою платежу	Невиконання зобов'язань контрагентом, затримка платежів, банкрутство	Компенсація втрат при неплатежах, збереження оборотного капіталу
Страхування фінансових гарантій	Забезпечення виконання фінансових зобов'язань наприклад, банківських гарантій)	Відмова від виконання гарантій, дефолт	Підвищення довіри контрагентів, посилення переговорної позиції
Страхування інвестиційних ризиків	Захист вкладених коштів у разі політичних чи економічних потрясінь	Зміна законодавства, девальвація, політична нестабільність	Гарантований захист капіталовкладень, привабливість проєктів для інвесторів

Страхування втрати прибутку (Business	Компенсація недоотриманого прибутку через зупинку діяльності	Збитки внаслідок перерв у виробництві або реалізації	Забезпечення стабільності грошових надходжень у кризових ситуаціях

Джерело: складено автором на основі [46]

ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», займаючись виробництвом та оптовим продажем ювелірних виробів, активно співпрацює з мережами ювелірних салонів, частина з яких здійснює закупівлі на умовах комерційного кредиту. Така форма співпраці передбачає надання відстрочки платежу строком на певну кількість днів або місяців. Попри переваги для клієнтів, подібна практика створює для підприємства додаткові фінансові ризики, пов'язані з можливістю несвоєчасної оплати або повної неплатоспроможності контрагента. З метою зниження такого ризику керівництво ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» може ухвалити рішення щодо укладання договору страхування фінансових ризиків зі страховою компанією . Дана страхова компанія пропонує покриття наступних ризиків [52]:

– невиконання або неналежне виконання контрагентом страхувальника зобов'язань по посачанню сировини, матеріалів, устаткування та інших товарів;

– недотримання умов та строків виконання контрагентом страхувальника фінансових зобов'язань по договору;

– недотримання строків установки і налагодження машин, устаткування, виконання робіт контрагентом страхувальника по договору;

– понесення збитків страхувальником, протягом обумовленого договором страхування строку внаслідок знищення або пошкодження майна;

– втрата страхувальником або особою, зазначеною в договорі страхування, наявних коштів, інших матеріальних цінностей.

Припустимо, що один із покупців продукції ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон», підприємство N здійснило замовлення на суму 3000 тис. грн із терміном відстрочки платежу на 60 днів. З метою захисту від фінансових втрат у разі несплати або прострочення зобов'язань, підприємство укладає договір

страхування фінансових ризиків із провідною страховою компанією Unic, яка спеціалізується на страхуванні комерційних кредитів [52].

Згідно з умовами договору страхування, страховою сумою є сума очікуваного платежу за договором постачання, тобто 3000 тис. грн. Проте реальне зобов'язання страхової компанії перед ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» залежить від розміру франшизи (тобто частини ризику, яку підприємство бере на себе) та відсотка покриття, що передбачений договором.

Наприклад, договір передбачає:

– франшизу у розмірі 10%;
– страхове покриття – 90% суми боргу;
– ставку страхового тарифу – 2% від страхової суми.

У такому випадку, страхова премія, яку ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» сплачує страховій компанії, розраховується як:

тис. грн × 2% = 60 тис. грн.

У разі, якщо підприємство N не сплачує борг упродовж 90 днів з дати настання строку платежу, ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» має право звернутися за страховим відшкодуванням. Виплата становитиме:

тис. грн – 10% франшизи) × 90% = 2430 тис. грн.

Таким чином, підприємство компенсує більшу частину втрат завдяки механізму страхового захисту. Подібне страхування дозволяє не лише захистити оборотний капітал, а й зменшити ризик ліквідності, особливо у випадках затримки платежів великими клієнтами. Це забезпечує більшу передбачуваність фінансових потоків та знижує загальний рівень кредитного ризику підприємства.

Передача страхового ризику демонструє доцільність і практичну користь страхування фінансових ризиків для підприємств, які працюють з відстрочкою платежу. Для ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» це може стати інструментом захисту грошових потоків, стабілізації оборотного капіталу та зниження залежності від фінансової дисципліни контрагентів. У довгостроковій перспективі такі

рішення підвищують кредитоспроможність підприємства та зміцнюють довіру з боку фінансових установ і потенційних партнерів.

Аналіз фінансової звітності ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» за 2021–2024 рр. свідчить про стабільне зростання власного капіталу та позитивну прибуткову динаміку. Зокрема, підприємство щороку отримує чистий прибуток у межах 224,9–255,5 тис. грн, а власний капітал у 2024 р. досяг 4167,4 тис. грн. Однак у структурі капіталу відсутній резервний капітал, який виконує захисну функцію у разі непередбачених збитків або інших фінансових ризиків. В умовах планованого розширення діяльності та ймовірного залучення позикових коштів створення резервного капіталу є стратегічно доцільним.

Згідно з положеннями Закону України «Про господарські товариства» [40], підприємство має право формувати резервний капітал шляхом щорічного відрахування не менше 5% від чистого прибутку до досягнення мінімального рівня у 25% статутного капіталу. Станом на 2024 р. статутний капітал становить 1000 тис. грн, отже цільовий обсяг резервного капіталу повинен сягати 250 тис. грн.

У табл. 3.4 наведено розрахунок рекомендованих щорічних відрахувань до резервного капіталу на основі фактичного чистого прибутку за 2021–2024 рр. та прогнозного показника на 2025 р., визначеного функцією FORECAST у програмі

Таблиця 3.4 – Накопичений резервний капітал ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» для покриття можливих фінансових ризиків, 2021-2025 рр.

Рік	Чистий прибуток, тис. грн	Відрахування 5% від чистого прибутку, тис. грн	Накопичений резервний капітал, тис. грн
2025 (прогноз)			6

Таким чином, у 2025 р. доцільно здійснити відрахування до резервного капіталу в розмірі 13.95 тис. грн, що відповідає 5% прогнозованого прибутку. Це дозволить зміцнити фінансову стійкість підприємства, покращити оцінку його

кредитоспроможності та забезпечити внутрішню фінансову безпеку в умовах можливої нестабільності ринку або непередбачених витрат.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі було проведено всебічне дослідження сутності, причин та наслідків кредитних ризиків, що супроводжують фінансово-господарську діяльність підприємств. Проведене дослідження дало змогу зробити наступні висновки.

1. Визначено сутність кредитних ризиків підприємства та їх ознаки, до яких належать: імовірнісна природа, фінансовий вплив у разі реалізації, а також можливість системного поширення. Імовірнісна природа означає, що кожен кредит має певний рівень ймовірності невиконання зобов'язань (дефолту) позичальником.

2. Визначено ключові фактори, які впливають на кредитні ризики підприємства. Усі фактори досліджено у контексті екзогенних та ендогенних і виявлено ті фактори, які мають найбільший вплив.

Систематизовано методики оцінки кредитоспроможності позичальника. Методика, яка запропонована НБУ, має різні показники оцінки у залежності від галузі, до якої належить підприємство та масштаб діяльності: малі, середні та великі. Досліджено інші методики, що використовуються у зарубіжних країнах.

На підставі аналізу фінансових показників ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» за трирічний період було виявлено позитивну динаміку основних фінансово-господарських результатів. Зокрема, чистий дохід від реалізації продукції зріс із 6074,5 тис. грн у 2022 році до 10 785 тис. грн у 2024 році, що становить приріст на 177,5%. Це свідчить про розширення обсягів виробництва та зростання попиту на продукцію підприємства. Разом із тим зросла й продуктивність праці з 178,7 тис. грн/особу до 291,5 тис. грн/особу, що є наслідком як підвищення ефективності виробництва, так і збільшення обсягу реалізації.

Автором проведено оцінку фінансового стану ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон». Аналіз проведено за показниками: ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Фінансові показники демонструють поступове покращення щодо використання активів підприємства: коефіцієнт оборотності

оборотних коштів зріс з 1,31 до 2,30, а фондовіддача – з 9,5 грн/грн до 15,3 грн/грн. Це вказує на покращення фінансової дисципліни, ефективності використання матеріальних ресурсів та збільшення прибутковості виробництва. Позитивна динаміка щодо валового прибутку, який у 2024 р. досяг 1398,8 тис. грн, а також збереження прибутковості основної діяльності протягом трьох років свідчить про наявність достатнього резерву ліквідності для покриття зобов'язань і зменшення ймовірності дефолту за кредитами.

6. Здійснено оцінку ризиків ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» за даними 2022–2024 рр.. У процесі аналізу було встановлено, що кредитний ризик як окремий вид фінансових ризиків тісно пов'язаний із загальним фінансовим станом суб'єкта господарювання, структурою його капіталу, рівнем платоспроможності та оборотності активів. Зо оцінкою кредитоспроможності позичальника ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» можна віднести до 2 класу позичальників із низьким ризиком втрати кредитних ресурсів.

Розроблено і запропоновано фінансову стратегію щодо мінімізації кредитних ризиків ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон». У межах стратегії визначено мету, цілі, ключовий показник щодо оцінки фінансових результатів провадження стратегії.

У роботі запропоновано виявляти кредитні ризики із використанням дискримінантної бігатофакторної моделі Альтмана. Діагностуючи інмовірність настання кредитних ризиків на досліджуваному підприємстві виявлено низьку загрозу їх настання та впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства.

У рамках запропонованих заходів було рекомендовано впровадження страхування фінансових ризиків, яке дозволяє компенсувати втрати у випадку неплатоспроможності контрагента. Для ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» це є особливо актуальним з огляду на практику реалізації продукції з відстрочкою платежу.

Загалом проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що підприємство перебуває у фінансово стійкому сановищі, а наявні ризики – контрольовані. Використання аналітичних інструментів для оцінки кредитного ризику, зокрема моделі Альтмана, у поєднанні з інтегральним фінансовим аналізом

дозволяє формувати дієву систему управління ризиками та забезпечити стабільну діяльність ТОВ «Ювелірна фабрика «Моріон» в умовах ринкової нестабільності та воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

анківська система України: теорія і практика розвитку: підруч. / О. І. Лаврушин, О. В. Дзюблюк, І. А. Білик та ін. К. : КНЕУ, 2004. 471 с.

іла О. Г., Юсипович О. І., Мединська Т. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Київ : Алерта, 2016. 185 с.

ланк І. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. К.: Ніка-Центр: Ельга – Н, 2004.

асильченко З. І. Фінансовий ризик: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 200 с.

оронова Л. Кредитний ризик у банківській діяльності: монографія. К.: КНЕУ, 2012.

аряга Л. О. Удосконалення класифікації банківського кредитного ризику. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 1. С. 76–81.

’яконов К. М. Джерела виникнення кредитного ризику банку // Materialy Mezinarodni vedecko-prakticka conference “Vedecky industry evropskeho kontinentu” (27 listo”- padu – 05 prosincu 2008 roku). Dil 1. Ekonomickevedy. Praha : Publishing House “Educationand Science”, 2008. pp. 27–30.

жеджула В. В. Цвик О.Г. Сучасні методичні підходи до оцінювання кредитоспроможності підприємства. *Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 290 – 293.

жулай І. І. Управління кредитним ризиком комерційного банку: теорія, методологія, практика: монографія. К. : Центр учбової літератури, 2010. 248 с.

кономіка підприємства : підручник / За заг.ред. д.е.н. проф. Л. Г.Мельника. К.: Університетська книга. 2023. 874 с.

кономіка підприємства. Підручник : у 3 ч. Ч. 2 / А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В. Ситник та ін.; за заг. ред. А. А.Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2023. 472 с.

кономіка підприємства. Підручник : у 3 ч. Ч. 3 / А. А. Мазаракі, Н. М. Гуляєва, І. В.

Стояненко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 356 с.

кономічний потенціал підприємства: навчальний посібник. За ред. проф. О.Ф. Балацького, проф. О.М. Теліженка. К.: Університетська книга, 2023. 724 с.

олотарьова О. В., Федченко І. А. Уніфікація підходів до визначення змісту портфельного кредитного ризику банку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 24. С. 79–84.

ятковський, І. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Чернівці : Золоті литаври, 2007. 274 с.

ванова В.В. Планування і контроль на підприємстві. Навчальний посібник (стеоретипне видання). К.: Університетська книга. 443 с.

аламбет С. В., Іванов С. В., Півняк Ю. В. Фінанси підприємств. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Дніпро : Герда, 2016. 259 с.

асьянова Н. В. Потенціал підприємства: формування та використання : підручник. К. : Ліра-К, 2013. 248 с.

оваль О. Т., Колупаєв Ю. Б., Пархоменко В. В. Економіка і фінанси підприємства : навч. посіб. Київ : Консультант, 2017. 256 с.

овальчук М.І. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК : підручник. К.: КНЕУ, 2005. 390 с .

овтун О. І. Стратегія підприємства : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 680 с.

одекс України з процедур банкрутства : Кодекс України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text (дата звернення:

рамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз: підручн. К.: Центр учбової літератури. 2008. 398 с

ривов’язюк І. В. Економічна діагностика : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2013. 450 с.

ривов'язюк І. В. Економіка інноваційного підприємства : навч. посіб. Луц. нац. техн. ун-т. Вид. 3-тє, перероб. та допов. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2022. 342 с.

рикавський Є. В., Люльчак З. С. Економіка і фінанси підприємств: підручник. Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 693 с.

узнецова С. А. Фінансовий менеджмент [текст] : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 124 с.
узьмін О. Є. Управління витратами на підприємствах : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 244 с.
уц Л. Л. Капітал підприємства: формування та використання. Опорний конспект лекцій. Тернопіль, ТНЕУ, 2012. 114с.
айорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
іщенко В. І., Барановський О. І. Ризики у банківській системі України: методологія та практика управління. К. : НБУ, 2007. 368 с.
іщенко В. І., Короневич О. С. Банківський нагляд: підручник. К.: УБС НБУ, 2010. 423 с.
них Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 536 с
аціональне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" : наказ від 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 24.03.2025)
епочатенко О.О. Фінанси підприємств. : навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2013 504с.
блік та оподаткування підприємств малого бізнесу. Навч. посіб./ С.І. Дробязко, Т.М. Козир, С.Б. Холод; за заг. ред. П.Й. Атамаса. К.: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
люха В. Г. Оптимізація капітального будівництва: господарсько-правові проблеми : монографія К. : ЦУЛ, 2015. 302 с.
мельченко Л. С. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Маріуполь : ПДТУ, 2016. 235 с.
нисько С.М. Фінанси підприємства : навчальний підручник. В-во ПП «Магнолія 2006», 2012. 368 с.
ро господарські товариства : Закон України від 19.09.91 №1577-XII. Відомості Верховної Ради. 1991. №49. С. 682.

ро затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : постанова НБУ №351 від 30.06.16 р. 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 24.04.2025).

ро захист економічної конкуренції : Закон України № 2211-III від 11.01.2001 р. Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 18.11.2024).

ро інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.91 №1561-12 із змінами і доповненнями. Відомості Верховної Ради. 1991. № 47. С. 640–646.

ро інноваційну діяльність : Закон України №40-IV від 04.07.2002 р. / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 18.11.2024).

лобода Л. М., Воробйова Н. А., Стахів Т. В. Система управління кредитними ризиками у банку: монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 215 с.

анчак Я. А., Миколишин М. М. Проблематичні аспекти розвитку страхування фінансових ризиків підприємства. *Проблеми економіки*. 2019. № 4 (42). С. 193–199.

інанси підприємств. Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3–є вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2001. 460 с.

епка В.В., Павлюк Т.С. Проблеми та перспективи впровадження вартісно-орієнтованого управління на вітчизняних підприємствах *Причорноморські економічні студії.* Випуск 10. 2016. 451 с.

арко М. В., Мєшкова-Кравченко Н. В., Радкевич О. М. Економіка підприємства : навчальний посібник. О.: Гельветика, 2020. 436 с.

asel Committee on Banking Supervision. Principles for the Management of Credit Risk. Bank for International Settlements. URL: https://www.bis.org/publ/bcbs75.htm (дата звернення: 30.04.2025).

. 2008. Vol. 9. No. 10. pp. 89–91.

nic, Головна сторінка. *Страхова компанія "УНІК"*. URL: http://unic.in.ua/ (дата звернення: 10.05.2025).

Додаток А

Розрахунок фінансових коефіцієнтів, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи

№ з/п	Групи видів економічної діяльності	Моделі		Діапазони фінансових показників	≥)		Показники	
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В,	· · · ·X_{15} +			Менше ніж -18,7 %			
					Дорівнює або більше ніж 75,6 %			
					Менше ніж 58,4 %			
					Дорівнює або більше ніж 133,2 %			
					Менше ніж -0,6 %			
					Дорівнює або більше ніж 96,3 %			
					Менше ніж 0,3 %			
					Дорівнює або більше ніж 29,8 %			
					Менше ніж 9915,7			

	Додаток А (продовження)							
					Менше ніж -61,4 %			
					Дорівнює або більше ніж 1158,7			
					Менше ніж 79,9 %			
					Дорівнює або більше ніж 2521,0			

Додаток Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

			Коди		
Підприємство		Дата(рік,місяць,число)	2023	01	01
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮВЕЛІРНА ФАБРИКА "МОРІОН"		за ЄДРПОУ	39882567		
Територія	Голосіївський	за КАТОТТГ	UA8000000000126643		
Організаційно-правова форма господарювання	240	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності	Виробництво ювелірних і подібних виробів	за КВЕД	32.12		
Середня кількість працівників, осіб	34				
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	вулиця ГОЛОСІЇВСЬКА, буд. 17, м. КИЇВ, 03039		0677519460		

1.Баланс на 31 грудня 2022 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	90,6	94,9
первісна вартість	1011	624,3	659,8
знос	1012	(533,7)	(564,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	**1095**	90,6	94,9
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	2 168,8	3 630,4
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 661,4	1 126,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1,4	10,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	544,1	143,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2,4	4,1
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	**1195**	4 378,1	4 915,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	-	-
Баланс	**1300**	4 468,7	5 009,9

додаток Б (продовження)

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	300,0	300,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 517,5	2 749,7
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	**1495**	2 817,5	3 049,7
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	123,4
розрахунками з бюджетом	1620	111,4	21,9
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	10,4	0,5
розрахунками з оплати праці	1630	94,2	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 435,2	1 814,4
Усього за розділом III	**1695**	1 651,2	1 960,2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	-	-
Баланс	**1900**	4 468,7	5 009,9

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2022 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 074,5	6 093,5
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	6 074,5	6 093,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5 189,3)	(5 120,9)
Інші операційні витрати	2180	(653,0)	(747,7)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(5 842,3)	(5 868,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	232,2	224,9
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	**2350**	232,2	224,9

Керівник _____ АНДРОЩУК ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ ТРЕГУБОВА ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА
(підпис) (ініціали, прізвище)

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток В

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

			Коди		
Підприємство		Дата(рік,місяць,число)	2024	01	01
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮВЕЛІРНА ФАБРИКА "МОРІОН"		за ЄДРПОУ	39882567		
Територія	Голосіївський	за КАТОТТГ [1]	UA80000000000126643		
Організаційно-правова форма господарювання	240	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності	Виробництво ювелірних і подібних виробів	за КВЕД	32.12		
Середня кількість працівників, осіб	34				
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	вулиця ГОЛОСІЇВСЬКА, буд. 17, м. КИЇВ, 03039		0677442164		

1.Баланс на 31 грудня 2023 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	94,9	61,9
первісна вартість	1011	659,8	659,8
знос	1012	(564,9)	(597,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	**1095**	94,9	61,9
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	3 630,4	2 867,0
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 126,2	1 320,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	10,5	0,1
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	143,8	73,5
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	4,1	2,0
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	**1195**	4 915,0	4 262,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	-	-
Баланс	**1300**	5 009,9	4 324,6

Додаток В (продовження)

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	300,0	300,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 749,7	3 021,9
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	**1495**	3 049,7	3 321,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	123,4	426,6
розрахунками з бюджетом	1620	21,9	122,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	0,5	21,6
розрахунками з оплати праці	1630	-	126,5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 814,4	305,8
Усього за розділом III	**1695**	1 960,2	1 002,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	-	-
Баланс	**1900**	5 009,9	4 324,6

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2023 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9 517,1	6 074,5
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	9 517,1	6 074,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(8 434,6)	(5 189,3)
Інші операційні витрати	2180	(810,3)	(653,0)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(9 244,9)	(5 842,3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	272,2	232,2
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	**2350**	272,2	232,2

Керівник _____ АНДРОЩУК ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ ТРЕГУБОВА ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА
(підпис) (ініціали, прізвище)

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток Г

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		Коди		
Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	2025	01	01
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮВЕЛІРНА ФАБРИКА "МОРІОН"	за ЄДРПОУ	39882567		
Територія Голосіївський	за КАТОТТГ [1]	UA8000000000126643		
Організаційно-правова форма господарювання 240	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності Виробництво ювелірних і подібних виробів	за КВЕД	32.12		

Середня кількість працівників, осіб 37

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон вулиця ГОЛОСІЇВСЬКА, буд. 17, м. КИЇВ, 03039 0677519460

1.Баланс на 31 грудня 2024 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	61,9	95,5
первісна вартість	1011	659,8	748,1
знос	1012	(597,9)	(652,6)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	**1095**	61,9	95,5
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	2 867,0	1 481,3
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 320,1	3 631,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,1	0,1
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	73,5	5,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2,0	2,2
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	**1195**	4 262,7	5 120,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	-	-
Баланс	**1300**	4 324,6	5 216,4

додаток Г (продовження)

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	300,0	1 000,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 021,9	3 277,4
Неоплачений капітал	1425	(-)	(110,0)
Усього за розділом I	**1495**	3 321,9	4 167,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	426,6	416,1
розрахунками з бюджетом	1620	122,2	117,4
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	21,6	55,5
розрахунками з оплати праці	1630	126,5	269,4
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	305,8	190,6
Усього за розділом III	**1695**	1 002,7	1 049,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	-	-
Баланс	**1900**	4 324,6	5 216,4

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2024 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10 785,0	9 517,1
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	10 785,0	9 517,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(9 386,2)	(8 434,6)
Інші операційні витрати	2180	(1 143,3)	(810,3)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(10 529,5)	(9 244,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	255,5	272,2
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	**2350**	255,5	272,2

Керівник _____ АНДРОЩУК ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ Герус Ірина Ігорівна
(підпис) (ініціали, прізвище)

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад